

**DEMOS
HELSINKI**

Puoliksi tehty

**Nuorten antisipaatiot
ilmastonmuutoksessa**

**Mikael Sokero
Aleksi Neuvonen
Inka Lähteenaro
ja Minea Koskinen**

elokuu 2017

Johdanto	3
Ilmastonmuutos - onko ihmisten odotuksilla väliä?	6
Antisipaatio - mikä on tulevaisuuden suhde nykyisyyteen?	13
Analyysi - kuinka ilmastonmuutos näkyy nuorten arjessa?	20
Johtopäätökset	24
Lopuksi	30
Mitä tässä projektissa tehtiin ja miten?	31
Lähteet	32
Liitteet	38

**DEMOS
HELSINKI**

**kaskas
media**

**TAI TIINA JA ANTTI
HERLININ SÄÄTIÖ**

Johdanto

Ilmastonmuutos on tänään ja tulevaisuudessa merkittävin yhteiskunnallinen haasteemme. Sen ja väestönkasvun sekä edellisistä johtuvien ekosysteemien häiriöiden ja biodiversiteetin vähenemisen vuoksi olemme jo alkaneet muuttaa tapojamme kuluttaa, tuottaa, asua, liikkua ja syödä. Ympäristöongelmat aiheuttavat kouriintuntuvan yhteiskunnallisen siirtymän hiilettömään yhteiskuntaan.

Ilmastonmuutos mielletään vahvasti tulevaisuuden haasteeksi, vaikka sen vaikutuksia voidaan havaita jo nyt. Ilmastotutkijat, poliitikot ja kansalaisaktiivit vaativat ripeitä toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi viipymättä. Se koetaan vakavana, joskin etäisenä riskinä, **sillä ilmastonmuutos kuuluu samaan aikaan useaan ajalliseen ulottuvuuteen**. Ilmastonmuutos tuntuu usein abstraktilta asialta, sillä sitä hillitsevät toimenpiteet eivät näy tai tunnu tässä ja nyt. **Niiden oikeutus syntyy suhteessa vaihtoehtoiseen todellisuuteen, jossa asiat ovat huonommin**. Osin tästä syystä kansalaiset ja järjestöt ovat turhautuneet poliittisiin kiistoihin ja hitaaseen toimintaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

Luonnontieteellisen ulottuvuutensa ohella ilmastonmuutosta, tai ideaa ilmastonmuutoksesta, luodaan ja muokataan myös ihmisten välisessä kanssakäymisessä ja keskusteluissa. Ilmastonmuutos on siis myös sosiaalinen ilmiö. **Sosiaaliset representaatiot** ovat yksi tapa lähestyä ilmastonmuutokseen suhtautumista ja siitä puhumista. Sosiaaliset representaatiot ovat ihmisten yhdessä rakentamia kuvauksia ja ymmärryksiä maailmasta (Moscovic 1984). Ilmastonmuutosta koskevia representaatioita tutkimalla voidaan tehdä näkyväksi eri ihmisten ja ryhmien käyttäytymistä suhteessa ilmastonmuutokseen. **Sosiaalisten representaatioiden ja ihmisen toiminnan selittämisen välillä vallitsee epäselvä kuilu. Tässä tutkimuksessa tarkastelemme antisipaation käsitettä vaihtoehtona tuon kailun ymmärtämiselle**.

Antisipaation käsite on viime vuosina kiinnostanut mm. tulevaisuudentutkijoita, sosiologeja, antropologeja ja psykologeja. Antisipoinnissa, eli ennakoivassa käyttäytymisessä, yksilön ymmärrys tulevaisuudesta ohjaa tietynlaiseen toimintaan nykyisyydessä. Antisipointi on siis toimintaa, jonka käsityksemme tulevaisuudesta synnyttää nykyhetkessä. Antisipaation tutkimuksessa ei olla

kiinnostuneita tulevaisuudesta sinänsä, vaan pikemminkin toiminnasta, arvoista ja ajattelusta, jota tulevaisuus ihmisissä synnyttää. **Antisipaatio siis rakentuu kahden väittämän varaan:**

1. Ihmisten odotukset, suunnitelmat, pelot ja asenteet tulevaisuutta kohtaan rakentavat sitä, minkälaiseksi tulevaisuus käytännössä muodostuu.

2. Tulevaisuutta koskevat odotukset ja asenteet ohjaavat ihmisiä käyttäytymään ennakoivasti eli varautumaan käsitkseen tulevaisuudesta.

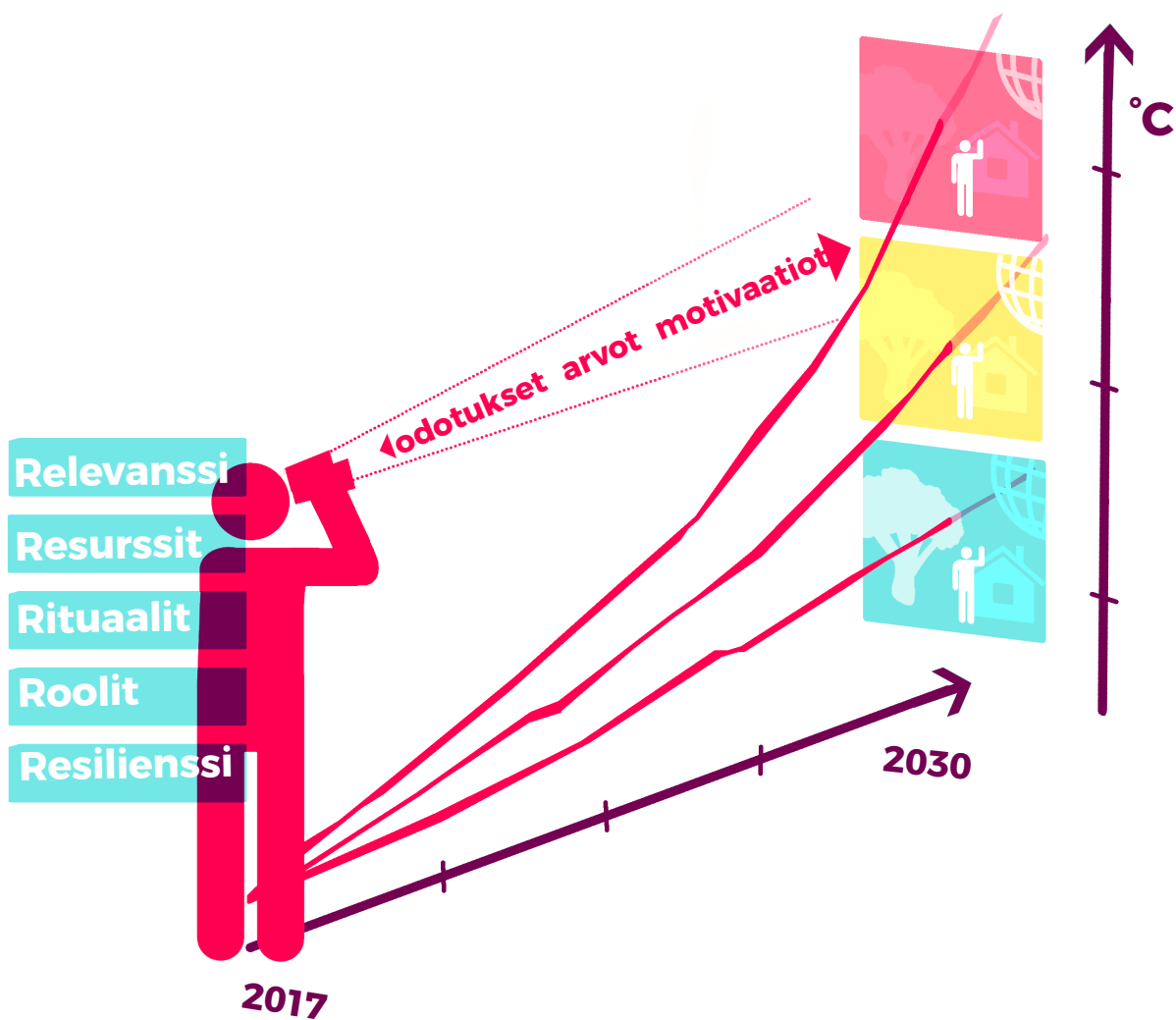
Ilmastonmuutokseen liittyvän antisipaation tutkimus on arvokasta ainakin kolmella tavalla. **Ensinnäkin**, sen avulla voidaan ymmärtää paremmin, miten yksilön tai ryhmän ajattelu tulevaisuudesta siirtyy toiminnaksi. Antisipaatio on ikään kuin silta, joka kytkee toiminnan tulevaisuuskuviin. **Toiseksi**, ilmastonmuutoksen antisipaation avulla voidaan ymmärtää mekanismeja, jotka kannustavat ihmisiä toimimaan halutulla tavalla. Yksi keskeisiä ilmastonmuutokseen kytkeytyviä haasteita on siirtyä hallitusti kestäviin elämäntapoihin ja vähähiiliseen yhteiskuntaan. **Kolmanneksi**, antisipaatio auttaa löytämään tapoja, joilla ihmisten tulevaisuudenkuviin voidaan vaikuttaa positiivisesti. Sen tavoitteena on, että yksilöt kokevat pystyvänsä vaikuttamaan tulevaisuuteen passivoitumatta ja tuntematta voimattomuutta.

Yksilöiden ja ryhmien tulevaisuutta koskevilla puhetoivoilla ja sosiaalisilla representaatioilla on yhteiskunnallisesti suuri merkitys. Tulevaisuuden idea tuottaa yksilöissä ja ryhmissä tietynlaista käyttäytymistä. Toisaalta tieto ihmisten ja ryhmien tulevaisuutta koskevasta ajattelusta, arvoista ja odotuksista, aiheuttaa yhteiskunnan instituutioissa toimintaa. Hyvä esimerkki on säännöllisesti julkisuudessa esiintyvä tutkimus, joka mittaa kuluttajien luottamusta talouteen.

Tämä tutkimus vahvistaa osaltaan vallitsevaa käsitystä siitä, että suomalaiset ja suomalaisnuoret pitävät ilmastonmuutosta vakavana uhkana. Vuoden 2015 ilmastobarometrin mukaan 77% suomalaisista pitää ilmastonmuutosta yhtenä suurimmista globaaleista uhkista. Keskeisiä toimijoita tiedon välittämisen ja vastaanottamisen näkökulmasta ovat koulut ja media. Tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että nuoret pitävät ilmastonmuutosta koskevaa tietoa hankalasti ymmärrettävänä ja tiedon esittämistapoja epärelevantteina. Haastattelujen perusteella kävi ilmi, että nuoret antisipoivat ilmastonmuutosta siitä huolimatta, etteivät osaa perustella valintojaan ja reflektoida toimintansa vaikuttavuutta. “Yrittäminen” ja “pystyminen” olivat nuorten usein valitsemia sanoja kuvaamaan antisipoivaa toimintaa. Useissa yhteyksissä korostui myös pakon käsite. Nuoret perustelivat toimintaansa ja yleisesti yhteiskunnassa tapahtuvaa ilmastonmuutoksen hillintää pakolla. Pakko kytkeytyy myös useiden haastateltujen korostamaan huonoon omatuntoon, jonka voi tulkita tässä yhteydessä tarkoittavan vastuun laiminlyöntiä erityisesti oman sosiaalisen viiteryhmänsä sisällä. Huono omatunto on tärkeä mekanismi nuorten ennakoivan käyttäytymisen muovautumisessa. **Tutkimuksen keskeisin tulos on,**

että nuorilla tulevaisuutta koskevan tiedon ja asenteiden muuttuminen toiminnaksi on vahvasti kytkeytynyt viiteen käsitteeseen, jotka ovat relevanssi, resurssit, rituaalit sekä roolit ja resilienssi. Näihin viiteen käsitteeseen pureudutaan erityisesti johtopäätöksissä. Hyvä toimintaohje käsitteiden yhdistämiseksi on tulevaisuuden demokratisointi, jota instituutiot ja organisaatiot voivat edistää mm. skenaariotyöskentelyllä. Nuorten mukaan saaminen ilmastonmuutoksen hillitsemiseen on kriittisen tärkeää, sillä tilanteen ratkaiseminen vaatii pitkäjänteistä vaikuttamista ihmisten asenteisiin ja toimintaan.

Kuvio 1. Nuorten ilmastonmuutoksen antisipaatiomaali

Ilmastonmuutos

**- onko ihmisten
odotuksilla väliä?**

Ilmastonmuutos - onko ihmisten odotuksilla väliä?

Ilmastonmuutos on aikamme kenties merkittävin yhteiskunnallinen ilmiö. Se ohjaa poliittista päätöksentekoa, taloudellista toimeliaisuutta sekä ihmisten käyttäytymistä yhä vahvemmin tulevina vuosikymmeninä. Ilmastonmuutos on muuttunut viime vuosikymmenten aikana tieteestä politiikaksi, sosiaalisiksi liikkeiksi, tuotteiksi ja palveluiksi. Lisäksi se ohjaa jokapäiväisiä kulutusvalintojamme liikenteen, ruoan ja käyttötavaroiden suhteen.

Kansalaisten suhde ilmastonmuutokseen on monimutkainen ja ongelmallinen. Yksinkertaistettuna voidaan hahmottaa kaksi keskeistä narratiivia, tarinaa. Ensimmäisessä ilmastonmuutos tuntuu kaukaiselta asialta, johon yksilö ei voi olennaisesti vaikuttaa omilla arjen valinnoillaan. Usein myös se korostuu, että kaikkien tulisi toimia, jotta omalla toiminnalla olisi vaikuttavuutta. Tämä tuottaa helposti sivustakatsoja-efektin: odotetaan mieluummin, että joku muu toimii ja vastuu sysätään esimerkiksi valtioille tai kansainvälisille suuryrityksille¹.

Samaan aikaan kerrotaan toisenlainen tarina. Siinä ilmastonmuutoksen torjunta lähtee liikkeelle ratkaisusta, joita tekevät yksittäiset kotitaloudet, työpaikat ja kunnanvaltuustot. Tässä tarinassa ratkaisuja kehittävät erilaiset ja erikokoiset innovaattorit. **Siinä ilmastonmuutokseen liittyy myös suuria mahdollisuuksia yksilöille, yrityksille ja kansakunnille.** Mahdollisuuksien lunastaminen luo työtä, tarjoaa merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia ja edelläkävijän maineen. Ilmastonmuutoksen torjuminen yhdistyy yksilötasolla terveellisyteen, puhtauteen ja hyvään elämään laajemmin.

Näiden kahden yksinkertaistetun esimerkin valossa nähdään, että ilmastonmuutos on osa kulttuuria ja yhteiskuntaa erilaisina sosiaalisina representaatioina, narratiiveina ja tarinoina. Sosiaalipsykologian vaikutusvaltaisimpiin ajattelijoihin lukeutuvan ja tiedon sosiaalista rakentumista syvällisesti tutkineen Serge Moscovicin (1984) mukaan sosiaalinen representaatio tarkoittaa sitä, että yksilöt muodostavat yhdessä jaettuina kuvauksia ympäröivästä maailmasta. Ilmastonmuutoksen sosiaalisten representaatioiden kautta päästään käsiksi siihen, kuinka ihmiset ymmärtävät ja selittävät ilmastonmuutosta arjessa, työpaikoilla tai mediassa. Sosiaaliset representaatiot voidaan nähdä narratiiveina, jotka vaikuttavat yksilöiden päätöksiin, toimintaan, oleellisena pidettyihin asioihin ja arvoihin.

¹ <http://www.demoshelsinki.fi/julkaisut/ilmastoasenteiden-muutos-ja-muuttajat/>

Representaatiot kytkeytyvät yksilöiden uskomuksiin ja toimintaan kokemusten kautta. Ajan saatossa representaatiot saattavat muuttua osaksi yksilöiden ajattelua ja elämää ohjaavaa jokapäiväistä tietoa (Chaib & Orfali, 2000).

Ihmiset kokevat ilmastonmuutoksen tyypillisesti vakavana, mutta ajallisesti ja tilallisesti etäisenä riskinä, kuten Lorenzonin ja Pidgeonin (2006) analyysi USA:ssa ja Euroopassa osoittaa. **Ihmisten ilmastonmuutoksen selittäminen ja sen kautta syntyvät sosiaaliset representaatiot eivät välttämättä vastaa luonnontieteellistä tutkimustodellisuutta** (Wibeck, 2014). Oleellista on huomata, että ryhmien ja yksilöiden erilaisien arvotaustojen vuoksi myös ympäristöteot vaihtelevat.

Edellä mainituista seikoista johtuen on syytä paneutua siihen, miten ihmiset ilmastonmuutoksen kokevat ja ennen kaikkea, mitä ihmiset odottavat tulevaisuudessa tapahtuvan. On tärkeää ymmärtää, onko ilmastonmuutos ihmisten mielestä asia, johon ihminen itse voi vaikuttaa. Kauas tulevaisuuteen suuntautuvat odotukset ohjaavat sitä, miten ihmiset nykyhetkessä toimivat, mitä he valitsevat ja kuinka he äänestävät vaaleissa. Samalla tämä toiminta muokkaa sitä minkälaiseksi tulevaisuus lopulta muodostuu.

Ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen ympärillä tapahtuu paljon eri puolilla yhteiskuntaa. Kaiken toiminnan, niin poliittisten päätösten, yritystoiminnan kuin yksittäisten ihmisten tekojenkin taustalla on aina odotuksia. **Toisin sanoen kaikki ilmastonmuutokseen liittyvä toiminta tänään tai lähimenneisyudessa on varautuvaa ja ennakoivaa eli antisipatorista.** Toimintaan kytkeytyy tieto ja huoli ilmastonmuutoksen hallitsemattoman etenemisen aiheuttamasta tuhosta, inhimillisestä kärsimyksestä ja taloudellisista tappioista. Odotusten taustalla on erilaisia sosiaalisia representaatiota ja narratiiveja, jotka leviävät julkisuudessa ja kasvokkain tapahtuvassa vuorovaikutuksessa.

Vuoden 2015 Eurobarometrin mukaan 91 prosenttia eurooppalaisista pitää ilmastonmuutosta vakavana uhkana ja 69 prosenttia pitää sitä erittäin vakavana uhkana. 47% ajattelee, että ilmastonmuutos on yksi vakavimmista maailmaa uhkaavista ongelmista. Ruotsissa, Suomessa ja Tanskassa ajateltiin useammin, että ilmastonmuutos on vakavin yksittäinen uhkakuva. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Itä-Euroopassa puolestaan suurin uhkakuva on aseellinen konflikti.²

Yli yhdeksän kymmenestä eurooppalaisesta uskoo, että ilmastonmuutoksen voi pysäyttää vain, jos kaikki maat osallistuvat ilmastonmuutoksen vastaiseen toimintaan³. Noin 40 prosentin mielestä ilmastonmuutoksen torjunta on kansallisten hallitusten tehtävä. Yhdeksän kymmenestä ajattelee, että on tärkeää, että kansallinen hallitus tarjoaa tukea energiatehokkuuden lisäämiseksi. Entistä useampi kansalainen näyttää ajattelevan, että ilmastonmuutoksen torjunta voi edistää talouselämää⁴. Saman kyselyn mukaan ilmastonmuutoksen torjuntaan itse osallistuneiden osuus on pienentynyt keväästä 2008. Vaikka ilmastonmuutosta pidetään yleisesti Euroopassa vakavana ongelmana, vain 49 prosenttia vastaajista kertoo tietoisesti toimineensa jollain tavalla ilmastonmuutosta vastaan viimeisen kuuden

² https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/support/docs/report_2015_en.pdf

³ http://ec.europa.eu/clima/news/articles/news_2015112502_en.htm

⁴ http://ec.europa.eu/clima/citizens/support/index_en.htm

kuukauden aikana. Verrattuna vuoteen 2013 ihmiset ostavat enemmän paikallisesti tuotettua ruokaa ja ympäristöystävällisiä tuotteita. Kiinnostavaa on, että 13 prosenttia vastaajista ei ollut oman kokemuksensa mukaan tehnyt mitään ilmastomuutoksen ehkäisemiseksi. Suomalaisesta julkisuudesta on ollut verrattain pieni denialistinen, eli ilmastomuutoksen kieltävä äänenpaino. Sitran teettämässä kyselyssä vain 5 prosenttia suomalaisista ei uskonut ihmissyntyisen ilmastomuutoksen olemassaoloon.⁵ Suomessa ilmastomuutosta on pidetty jo vähintään vuosikymmenen verran vakavana uhkana, ja ilmastomuutoksen kieltäjien osuus on ollut tutkimusten mukaan hyvin pieni, jopa olematon⁶.

Maiden välisessä vertailussa ensimmäisellä sijalla on Ruotsi, jonka kansalaisista 82 prosenttia on ryhtynyt toimenpiteisiin ilmastomuutoksen torjumiseksi. Myös Sloveniassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa suuri osa vastaajista on ryhtynyt toimenpiteisiin. Suomessa 62 prosenttia vastaajista sanoo toimivansa ilmastomuutosta vastaan. Mielenkiintoista on, että suomalaiset ovat vain hitusen Euroopan Unionin keskiarvoa (59%) aktiivisempia hillitsemään ilmastomuutosta omilla toimillaan. Asteikon alapäässä ovat Liettua, Romania ja Latvia, joissa ainoastaan noin kolmasosa kansalaisista on ryhtynyt toimenpiteisiin ilmastomuutoksen torjumiseksi.

Mitä vanhempi vastaaja on, sitä todennäköisemmin hän on ryhtynyt toimenpiteisiin ilmastomuutoksen torjumiseksi. Tämä ei kuitenkaan koske vanhinta ikäryhmää (55-vuotiaat ja sitä vanhemmat). Vastaajat, joilla on pidempi koulutus (20-vuotiaaksi tai yli), ryhtyvät toimenpiteisiin selvästi useammin kuin vastaajat, jotka ovat lopettaneet koulunkäynnin melko nuorina. Nuoret ovat eurobarometrin mukaan vähiten aktiivisia, sillä 15-24-vuotiaista 42 prosenttia ei omasta mielestään ollut ryhtynyt toimiin ilmastomuutoksen estämiseksi.

Ammattiryhmien edustajista johtavassa asemassa toimivat henkilöt sanovat useimmin ryhtyneensä toimenpiteisiin ilmastomuutoksen torjumiseksi. Opiskelijat ja työttömät ovat tästä väittämästä useimmin eri mieltä.

Ilmastomuutosta koskevan subjektiivisen tietotason ja asian vakavuuden kokemisen välillä on havaittavissa myös selkeä yhteys. (Erytinen Eurobarometri 313, 19, 30, 31)

Yli puolet eurooppalaisista kokee olevansa erittäin tai melko tietoisia ilmastomuutokseen liittyvistä seikoista. Vastaajista 56 prosenttia on sitä mieltä, että he ovat hyvin tietoisia ilmastomuutoksen syistä ja seurauksista, ja 52 prosenttia kokee olevansa erittäin tai melko tietoisia ilmastomuutoksen torjuntakeinoista. Ilmastomuutoksen subjektiivisen tietotason sosiodemografisten muuttujien osalta kyselyssä huomattiin, että naiset, vähemmän koulutetut henkilöt ja iäkkäimmät kansalaiset (55-vuotiaat ja sitä vanhemmat) kokevat, että he ovat vähiten tietoisia ilmastomuutoksesta. (Erytinen Eurobarometri 313, 19, 25, 47)

⁵ <http://www.sitra.fi/uutiset/biotalous/tutkimus-puolet-autonomistajista-valmis-vaihtamaan-sahko-tai-biokaasuautoon>

⁶ http://www.demoshelsinki.fi/wp-content/uploads/2012/11/Ilmastoasenteiden_Muutos_ja_Muuttujat.pdf

Ihmisten toiveiden, pelkojen ja odotusten ymmärtäminen ilmastonmuutoksen yhteydessä on tärkeää kahdesta syystä. Niiden kautta voimme ennakoida tulevaisuutta sekä ymmärtää nykyisen toiminnan syitä. Vuoden 2015 Eurobarometrin mukaan 45 prosenttia 15-24-vuotiasta⁷ on tehnyt jotain ilmastonmuutoksen vastaista edellisen kuuden kuukauden aikana. Vastaava luku 25-54-vuotiaiden kohdalla on 60 prosenttia.

Tarve ymmärtää toimintaan vaikuttavia rakenteita ja mekanismeja korostuu nuorten kohdalla, koska heidän toiveillaan, peloillaan ja odotuksillaan on tulevaisuuden kannalta merkittäviä seurauksia. Brittilehti Guardian haastatteli⁸ nuoria ympäri maailmaa ilmastonmuutokseen liittyvistä peloista ja toiveista. Monissa tarinoissa näkyy omakohtaisuus ja ymmärrys siitä, että itsestään selvänä pidetty hyödyke voi kadota tai tuhoutua ilmastonmuutoksen seurauksena. Lisäksi useat haastatelluista nuorista nostivat esiin pelon ekosysteemien häiriöiden katastrofaalisista vaikutuksista, jotka näkyvät jo nyt arjessa.

Pelko ja uhkakuvat ovat yhteiskunnalliseen toimintaan motivoivia tekijöitä. Mutta mikä muu selittäisi toimintaa? Ilmastonmuutokseen liittyvää pessimismistä ja voimattomuuden tunnetta on selitetty esimerkiksi Iso-Britanniassa sillä, että mediajulkisuudesta puuttuu kolme tärkeää antisipaatiota määrittävää ulottuvuutta: relevanssi, resurssit ja rituaalit. Yleisesti ottaen ilmastonmuutos ei tutkimukseen osallistuneiden nuorten mielestä näy heidän jokapäiväisessä elämässään. Toisin sanoen ilmastonmuutosta koskeva tieto ei ole nuorten arjen kannalta relevanttia. Monet brittinuorista kokivat, että ilmastonmuutokseen voi vaikuttaa kollektiivisesti, mutta juuri heillä yksilöinä ei ole kykyä tai taitoja, eli resursseja, vaikuttaa. Rituaalien merkitys näkyy siinä, että nuoret pitävät kulutuksen elämäntyyliä vaikeana vastustaa, eivätkä löydä ilmastonmuutoksen torjunnasta samanlaista rituaalista toimintaa. (Hibbert & Nguyen 2013)

Norjassa tutkijat selvittivät nuorten suhtautumista ilmastonmuutokseen. Tutkijat olivat kiinnostuneet nuorten ilmastoasenteista nimenomaan Norjassa, joka on rikastunut fossiilisilla energianlähteillä. Noin 40 prosentilla haastatelluista nuorista oli omasta mielestään hyvät tiedot ilmastonmuutoksesta. Osuus on suurempi kuin koko väestön keskiarvo (25 %). Puolet uskoi, että ilmastonmuutokseen vaikuttaminen on mahdollista, mutta hyvin vaikeaa. 35 prosenttia uskoi sen olevan täysin realistista. Tutkimuksessa nousi esiin kolme syytä nuorten pessimismiin: yksilön toiminnalla ei ole merkitystä, ihmiset eivät halua tinkiä elintasostaan sekä ilmastonmuutoksen kieltäminen on yleistä. Vastaajista 59 prosenttia ajatteli, että ilmastonmuutoksen estämiseen liittyy suuri tai hyvin suuri moraalinen vastuu yksilölle. (Fløttum et al, 2016)

On olemassa myös joukko nuoria, joita kiinnostaa ja motivoi ilmastonmuutoksen vastainen toiminta elämäntyylinä. Ympäristöystävällistä toimintaa edistävät aineettomat jälkimaterialistiset arvot, esimerkiksi itsensä toteuttaminen ja auttaminen. Lisäksi sisäisyntyiset elämän – esimerkiksi yhteisöllinen osallistuminen ja itsensä kehittäminen – tavoitteet ennustavat vastuullista käyttäytymistä tulevaisuudessa (Unanue et al., 2016). Ilmastonmuutoksen torjuntaan on

⁷ Tässä tutkimuksessa nuorella tarkoitetaan 15-24-vuotiasta ihmistä.

⁸ <https://www.theguardian.com/environment/2015/jun/09/how-young-people-are-tackling-climate-change>

helpompi motivoitua, jos sen voi kokea yhteiskunnan instituutioita ja käytäntöjä suojaaviksi. Keskeiseksi nousee yksilöiden luottamus poliitikkoihin ja se, miten poliitikot tuota luottamusta käyttävät. (Vainio & Paloniemi 2011) Iso-Britanniassa tutkimukseen osallistuneet nuoret toivoivat medialta enemmän **heidän omaan elämänsä liittyvää ilmastotietoa ja kutsua toimintaan (call for action)** (Hibbert & Nguyen, 2013).

Vuoden 2015 ilmastobarometrin mukaan yli 80% suomalaisista koki, että vähäpäästöisillä palveluilla ja tuotteilla on suuri merkitys ilmastokysymysten ratkaisussa. Suomessa nuoret suhtautuvat vanhempia ihmisiä positiivisemmin ja toiveikkaammin uusiin teknologisiin ratkaisuihin, kuten sähköautoihin ja aurinko-paneelisiin. Toisaalta vanhemmilla ihmisillä käytännön ratkaisut, kuten energiaa säästävä eristys tai pienviljely, ovat paremmin hallussa⁹. Kaiken kaikkiaan uusien vähäpäästöisten teknologisten ratkaisujen käyttöönotossa ja kysynnän lisäämisessä nuorilla on erityisen tärkeä rooli.

Moni on varmasti kuullut ilmastomuutosta koskevissa keskusteluissa väitteen, jonka mukaan ilmastomuutosta ei ole osattu myydä kansalaisille oikein. Edellä esitetyn perusteella on selvää, että ilmastomuutos on myös viestinnällinen haaste. Ilmastomuutosta koskevan tiedon juuret ovat luonnontieteissä, kun taas ilmastomuutokseen liittyvää politiikkaa ja sosiaalisia representaatioita koskevan tiedon koti on puolestaan yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Samalla ilmastomuutoksesta kirjoitetaan mediassa, opetetaan kouluissa ja lisäksi siitä puhuvat poliitikot sekä bloggaajat. Myös perheellä on tärkeä rooli ilmastoasenteiden muodostumisessa ja ilmastomuutosta koskevan tiedon vastaanottamisessa. **Nuorten ilmastomuutosta koskevasta käyttäytymisestä puhuttaessa ei yksinkertaisesti voida sivuuttaa sitä, että nuoret toimivat monisuuntaisessa ja monimutkaisessa viestintäympäristössä, jossa median rooli ja kulutus ovat muuttuneet merkittävästi vuosikymmenen aikana.**

Miten nuoret ymmärtävät ja vastaanottavat ilmastomuutosta koskevaa viestintää? Miten viestintää voidaan kohdistaa paremmin? Yksipuolisen viestinnän sijaan nuoria olisi hyödyllistä lähestyä monipuolisilla ja kohderyhmittäin räätälöidyillä viesteillä. Yksi tärkeä muuttuja on nuoren aktiivinen toiminta ilmastomuutosta vastaan. Korkkala et al (2014) luokittelivat tutkimuksessa 20-27-vuotiaat aikuiset kolmeen asenneryhmään sen mukaan, kuinka aktiivisesti he toimivat ilmastomuutosta vastaan. Selvityksessä nuorten ymmärrystä tutkittiin analysoimalla haastateltujen tapoja puhua ja selittää ilmastomuutosta.

Aktiiviseksi luokitellut yrittivät arjessaan käyttää erilaisia ilmastomuutosta lieventäviä keinoja. Heille on tutkijoiden mukaan hyödyllistä suunnata viesti, joka rohkaisee tekemään vieläkin enemmän. *Semi-aktiiviseksi* tutkijat luokittelivat ihmiset, jotka ehkäisevät ilmastomuutosta, mutta eivät tingi omasta mukavuudestaan. Semi-aktiivisten ryhmälle keskeinen viestinnällinen kärki olisi hyvä olla toiminnan ja tekojen helppous. Sen sijaan *passiivisia* on lähestyttävä varovasti, koska heillä voi olla kielteisiä näkemyksiä ympäristön suojelusta. Hyvä lähtökohta oli tutkimustulosten valossa kannustaa ryhmään kuuluvia ottamaan ensimmäisiä ja

⁹ <http://www.sitra.fi/artikkelit/infograafi-suomalaiset-valmiita-elamantapamuutoksiin>

helppoja askelia kestävässä elämäntavoissa, esimerkiksi kierrätykseen kannustaminen. Etenkin yksin asuvat nuoret sinkkumiehet korostuvat passiivisten ryhmässä.

On havaittu, että viestintä, joka ottaa huomioon yksilöllisen kokemuksen ja vaikutuksen paikalliseen ympäristöön johtaa todennäköisemmin ilmastonmuutosta lievittävään toimintaan (Weber, 2006). Kiinassa on kokeiltu sukupolvien välistä, paikkasidonnaista kommunikaatiota keinona, joka tutkimuksessa (Hu & Chen, 2016) lisäsi nuorten tietoisuutta ilmastonmuutoksen riskeistä. Dialogi voi vähentää “psykologista etäisyyttä”, jota ihmiset usein kokevat ilmastonmuutosta miettiessään (Corner et al, 2015.) Muutosten havainnointi omassa lähiympäristössä muuttaa asenteita ja uskomuksia.

Ilmastotiedon on yhdistyttävä nuoren sosiaaliseen elämään, muuten se ei johda toimintaan (Ojala, 2012). Kokonaisuuden kannalta kuva on epäselvä: valistuksen suhdetta nuorten ilmastonmuutoksen vastaiseen toimintaan ei ole tutkittu tarpeeksi (Corner et al, 2015). Tutkimus voisi valottaa esimerkiksi sitä, miten käyttäytymistieteellistä tietoa voi hyödyntää nuorten motivoimisessa.

Antisipaatio

- mikä on

tulevaisuuden suhde

nykyisyyteen?

Antisipaatio - mikä on tulevaisuuden suhde nykyisyyteen

Kaikki yritykset ymmärtää, kuvitella ja hyötyä tulevaisuudesta voidaan nähdä antisipaation muotoina. Voidaan sanoa, että antisipaatio on ajattelun ja toiminnan piirre, joka on jatkuvasti mukana ihmisen toiminnassa. (Poli, 2011)

Antisipaatio, jonka suomenkieliseksi vastineiksi kelpaisivat varautuva, ennakoiva käyttäytyminen tai ennakointi, koostuu kahdesta elementistä. Se on samaan aikaan **tulevaisuuteen suuntautuva olemisen tapa ja ennakoivan ajattelun hyödyntämistä nykyhetkessä**. Ensinnäkin, antisipaatiossa hyödynnetään tulevaisuutta nykyisyydessä. Antisipoidessa ymmärrys tulevaisuudesta yhdistyy toimintaan nykyhetkessä. Samalla nykyhetkessä voidaan erottaa useita tulevaisuuksia, ei vain yhtä, joka yksin ohjaa käyttäytymistä (Poli, 2010, 7-8). Käsite avaa useita näkymiä siihen, minkälaista toimintaa yksittäiset tai useat erilliset tulevaisuudenkuvat tuottavat nykyhetkessä. Käytännössä se tarkoittaa, että valitsemme esimerkiksi vaattemme aamulla sääennusteen perusteella tai haemme opiskelupaikkaa vaihtoehtoihin tulevaisuuden kuviin nojaten. Näin tehdessämme antisipoimme eli sovitamme toimintaa tulevaisuuden kuvaan sopivaksi ja valitsemme mitä tulevaisuuden kuvaa kohti lähdemme etenemään. **Antisipaatio on ihmisten tulevaisuuden ohjaamaa käyttäytymistä nykyhetkessä**. Niin ikään tulevaisuuden ohjaamat päätöksemme ja valintamme rakentavat sitä, millaiseksi tulevaisuus lopulta muodostuu.

Antisipaatio voi lisätä ymmärrystä valintojamme ja toimintaamme ohjaavista uskomuksista ja niille rakentuvista positiivisista ja negatiivisista odotuksista. Osa odotuksista on implisiittisiä, julkilausumattomia ja myös tiedostamattomia¹⁰. Ne kuitenkin vaikuttavat toimintaan, valintoihin sekä tapoihin rakentaa ymmärrystä ja jakaa sitä. Myös julkisuuden kautta rakentuvat sosiaaliset representaatiot – puhettavat, logiikat ja käsitteet – vaikuttavat odotuksiin. Antisipaation yhteiskunnallinen lupaus kiteytyy siihen, että instituutiot voivat vaikuttaa tulevaisuutta koskeviin uskomuksiin ja siten kasvattaa ihmisten uskoa oman toimintansa vaikuttavuuteen ja merkityksellisyyteen. Ilmastonmuutoksen ja nuorten kontekstissa koulun ja median kaltaisilla instituutioilla on tärkeä rooli.

¹⁰ Tiedostamaton antisipaatio on käsitteellisesti pulmallinen, sillä antisipaatiokeskustelussa on esiintynyt näkemyksiä, jonka mukaan antisipaatio on nimenomaan tiedostettua ja tavoitteellista (esim. Nuttall, 2010)

Uskomukset ja toiminta

Yhteiskunnan lyhyen aikavälin kehityskulkujen hahmottamiseksi on keskeistä ymmärtää ihmisten tulevaisuutta koskevia odotuksia ja uskomuksia sekä rakenteita, jotka tuottavat tietynlaisia odotuksia. Yleisellä tasolla ihmiset tyypillisesti odottavat tasapainoista sosiaalista elämää, taloudellisesti turvaa ja mielekästä työelämää. Miten ihmiset käyttäytyvät odotusten ja uskomusten ohjaamina? Miten ihmiset ennakoivat eli antisipoivat toiveidensa ja odotustensa toteutumista tai varautuvat siihen, että ne eivät toteudu? Antisipointia analysoimalla **voimme ymmärtää ihmisten kokemia riskejä ja tunnistaa uusia**. Antisipaatiota ymmärtämällä voidaan niin ikään ehkäistä tunnistettuja riskejä sekä löytää mahdollisuuksia muuttaa ihmisten käyttäytymistä haluttuun suuntaan ja yleisesti vertailla erilaisia odotuksia ja suunnitelmia. Ilmastonmuutoksen kontekstissa on oleellista syventää ymmärrystä siitä, minkälaisilla toimenpiteillä ihmiset uskovat voivansa vaikuttaa omalta osaltaan ilmastonmuutoksen hillintään. Analyysin tehtäväksi jäisi siten osoittaa tapoja, joilla tulevaisuutta koskeva tieto ja asenteet (ilmastonmuutos on vakava uhka) muuntuvat toiminnaksi, ja kuinka ihmiset tuon toiminnan uskovat vaikuttavan tavoitteisiinsa.

Toimijuuden käsite on lähisukua antisipaatiolle. Yhteiskuntatieteiden piirissä oleellinen osa yhteiskunnan kehitystä koskevaa debattia on viime vuosikymmeninä muodostunut rakenteiden ja yksilön toiminnan ympärille. Pelkistetysti keskeinen kysymys on ollut, että tulisiko yhteiskuntaa koskevia selityksiä ja analyysia lähestyä toiminnan ja vapauden vai rakenteiden ja systeemien kautta. Vaikutusvaltainen sosiologi Anthony Giddens on pääteoksessaan *Sociology* (2013) esittänyt, että toimijuuden käsitteen avulla voidaan ylittää yksilön toiminnan ja rakenteiden vastakkaisuus. Toimijuuden käsite avaa näkökulmia siihen, kuinka eri sosioekonomisilla ryhmillä on kyvykkyyttä **kuvitella, olla olemassa sekä toimia yhteiskunnassa**. Siksi toimijuus on keskeinen elementti ja analyysin kategoria antisipaation tutkimuksessa. Toimijuus siis sisältyy antisipaatioon. Heikossa, alisteisessa tai hauraassa asemassa olevilla ryhmillä on etuoikeutettuja ja vallassa olevia ryhmiä vähemmän kyvykkyyksiä kuvitella erilaisia mahdollisia tulevaisuuksia sekä edistää toivottuja tulevaisuuksia. Näin ollen eri yhteiskunnallisten ryhmien kyvyt ja mahdollisuudet antisipoida (kuvitella ja toimia) eroavat toisistaan. Käytännössä esimerkiksi pitkäaikaissairauksien tai köyhyyden kanssa elävillä ihmisillä on havaittu kapeampi ja rajallisempi tulevaisuutta koskeva aikahorisontti (Honkasalo et al. 2014; Isola et al. 2016). Kaiken kaikkiaan toiminta ei ole ainoastaan yksilön vapauden tuote, vaan koostuu myös ulkoapäin ja rakenteista käsin määräytyvästä olemisesta (Bourdieu 1990; 2000.) Ympäristön on siis mahdollistettava toiminta. Niin ikään toiminta on keskeinen osa antisipaatiota.

Yksilön toimintaa ja toimijuutta on myös hahmotettu voimaantumisen käsitteen avulla. Voimaantumisella (empowerment) tarkoitetaan yksilön sisäistä voiman tunnetta, eräänlaista omakohtaista kokemusta pystyvyydestä ja kyvykkyydestä

(Bandura, 1997; Thomas & Velthouse 1990; Siitonen 1999). Jos yksilö on voimaantunut, hän luottaa omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa ja kokee oman toimintansa merkityksellisenä sekä on motivoitunut toimimaan. Voimaantumiseen liittyy myös kokemus kuulluksi ja huomioon otetuksi tulemisesta, joten sosiaalinen ympäristö on siinä merkittävässä roolissa. (Koskinen 2010)

Toisaalta kysymystä toiminnan ja rakenteiden kaksinaisuuden on mahdollista purkaa ja tarkastella myös holistisemmin, systeemisemmin. Yksilön näkökulmasta ja ilmastonmuutoksen kontekstissa voidaan esittää toivottu tulevaisuusväittäjä, kuten hiilineutraalin yhteiskunnan saavuttaminen. Tuon odotuksen toteutumiseksi voidaan määrittää erilaisia mahdollisuuksia, jotka voivat olla rakenteellisia (lainsäädäntö, instituutiot) tai yksilöllisen toiminnan piirissä olevia (elämäntavat, yrittäjäyys ja innovaatiot). Rakenteet siis rajaavat ja mahdollistavat yksilöllistä toimintaa, mutta samalla erilaiset yksilöllisen toiminnan tuloksena syntyvät tuotteet vaikuttavat rakenteiden muotoon. Yksilön näkökulmasta toiminta ja sitä ohjaavat odotukset tapahtuvat lopulta jonkinlaisessa rakenteiden ja yksilöllisen toiminnan synteessä. Tämän kaltaista lähestymistapaa on hyödynttänyt mm. Frank Geels (2011) kuvatessaan yhteiskunnallis-teknologista muutosta (multilevel perspective).

Nuorten odotukset ja ilmastonmuutos

Antisipatoriset käytännöt auttavat valaisemaan ‘viheliäisten ongelmien’ kompleksisuutta ja niiden ratkaisemista huomattavien muutosten aikana. Antisipatorisen toiminnan aikaisempi tutkimus viittaa siihen, että **antisipaatio auttaa kasvattamaan tietoisuutta ihmisen mahdollisesti kohtaamista tulevaisuuksista ja tekee yhteiskunnan tietoisemmaksi yksilöiden valintojen ja toiminnan seurauksista** (Poli 2009, 2010, 2011). Eritoten kompleksisia ongelmia antisipoidaan eri tavoin ja eri motiivien pohjalta, vaikka antisipoiijien tavoite olisi sanoitettu samansisältöiseksi. Antisipaatiota voidaan siis tarkastella toimijan ja vaikutuksien näkökulmasta; toimijan käsitys voi erota todellisista vaikutuksista.

Ilmastonmuutokseen liittyy paljon epävarmuutta. Siksi siihen liittyvien odotusten ei voi olettaa muotoutuvan puhtaasti kvantitatiivisen optimoinnin (esim. luonnontieteellisten ilmastomallien) kautta. Lisäksi erilaisten sosioekonomisten ryhmien välillä ja sisällä on eroja tulevaisuuden ja ilmastonmuutoksen hahmottamisessa. Myös ikä vaikuttaa kyvykkyyteen punnita tulevaisuutta ja ilmastonmuutosta koskevia väittämiä. Monet yksilöiden ilmastonmuutokseen liittyvät valinnat perustuvat tulkinnoille, joihin institutionaaliset rakenteet (esimerkiksi perhe ja koulutus), kulttuuriset mallit ja sosiaaliset verkostot vaikuttavat (Poli, 2010).

Erityisesti nuorilla ihmisillä tulevaisuushorisontti on usein epäselvä ja pitkälle tulevaisuuteen katsominen on vaikeaa ja jopa lannistavaa. Tätä tutkimusta varten haastatellut nuoret eivät odotuksissaan kytkeneet ilmastonmuutosta positiiviseksi vaan ennen muuta negatiiviseksi asiaksi: odotukset elämästä ilmastonmuutoksen olosuhteissa eivät olleet korkeita. Elämän kerrottiin silloin olevan esimerkiksi ahtaampaa, saasteisempaa, epävarmempaa ja turvattomampaa. Osin tämänkalta-

sen odotushorisontin vuoksi nuorten tavoissa puhua ilmastonmuutoksesta korostui pakko. Odotushorisontin epämielisyys omiin arvoihin nähden tuottaa pakon narratiivin; negatiivisten odotusten vuoksi ja niiden välttämiseksi nuoret korostivat sitä, että on pakko välttää negatiivinen tulevaisuuskuva.

Menneisyys toiminnan selittäjänä?

Tiede on perinteisesti ja implisiittisesti ollut menneisyysorientoitunutta. Tieteen ja tutkimuksen piirissä on yleisesti uskottu, että menneisyyttä tutkimalla voimme ymmärtää nykyisyyttä. Antisipaation käsitteen kautta syntyy uusi ajallinen muuttaja, jota hyödyntämällä toimintaa nykyisyydessä voidaan syvemmin ymmärtää. Maailmassa on paljon pysyvyyttä, joka ohjaa esimerkiksi kokemuksen ja tapojen välityksellä ihmisten antisipaatiota. Miten ennennäkemättömät uudet ilmiöt muuttavat ihmisten käyttäytymistä, antisipaatiota?

Yhteiskuntatieteellisessä ja humanistisessa traditiossa menneisyyttä pidetään vahvana nykytilan koostumuksen selittäjänä. Nykyisyyden ja nykyisyydessä tapahtuvan toiminnan selittäjäksi on tarjottu esimerkiksi traditiota, yksilöä tekemässä rationaalisia valintoja ja maksimoimassa omaa tai lähipiirinsä hyötyä tai erilaisia sosiaaliin rakenteisiin nojaavia selityksiä. Antisipaatiotutkimus ja sen kärkinimiin lukeutuva Roberto Poli haastaavat perinteiset selitysmallit. Yhteiskunnan vahvat traditiot eivät ole enää suurin yksilön tulevaisuutta ohjaava tekijä, joten antisipatoriset käytännöt ovat yhä keskeisimpiä politiikassa, organisaatioissa ja yksilön henkilökohtaisessa elämässä (Poli 2014).

Jo antiikista asti tulevaisuuteen suuntautuva toiminta on nojautunut suunnitteluun. Ihmiset ovat jo pitkään luoneet suunnitelmia siitä kuinka haluttuja asiantiloja voidaan saavuttaa. Suunnittelu on auttanut kokoamaan oikeanlaisia resursseja (luonnonvaroja, ihmistyötä, osaamista) optimaalisesti yhteen. Lisäksi suunnittelun avulla on voitu kertoa yhteistä tarinaa siitä, mitä voimme tulevaisuudessa saavuttaa: havainnekuva toteutettavasta laitteesta tai rakennuksesta on tapa ottaa tulevaisuutta haltuun. Suunnittelu on niin sanotusti tapa kolonisoida tulevaisuus. Tosin, osa tulevaisuutta koskevista uskomuksistamme on suunnittelun ulottumattomissa: kaikkeen ei ole vielä ajateltavissa olevaa teknistä tai suunniteltavaa ratkaisua, sillä tulevaisuuteen sisältyy paljon epävarmuutta. Suunnittelua voi ohjata alustava idea, joka toteuttamisen osalta täydentyy vasta myöhemmin konkreettiseksi suunnitelmaksi. Osa antisipaatiosta puolestaan sisältää ajatuksen tulevaisuudesta kontrollimme ulkopuolella. Ruth Levitas (2013) esittää ”utopiaa” paremmaksi välineeksi radikaalin muutoksen synnyttämiseksi nykypäivässä käyttäen tulevaisuutta. Levitaksen mukaan utopia menetelmänä ei sisällä nykymaailman rajoituksia tai rakenteita. Siksi Levitas esittää, että utopia on antisipaatiota vapaampi tila. Utopiaa ja antisipaatiota yhdistää mahdollisuus kuvitella asioita valitun tulevaisuudessa olevan kiintopisteen tai tapahtuman kautta. Suunnitteluun puolestaan sisältyy ajatus nykyisyydestä lähtevä vaiheittainen siirtymä kohti tiettyä mahdollista tulevaisuuspistettä sekä tämän siirtymän edellyttämien muutosten tai toimenpiteiden suorittaminen suunnitelman mukaisesti.

Antisipaation tieteenala?

Antisipaation viime aikoina vahvistunut tutkimus on herättänyt kysymyksiä käsitteen ja teorian mahdollisuuksista. Keskeinen kysymys on, että minkälainen olisi antisipaation tutkimukseen keskittynyt tieteenala? Yhtäällä antisipaation tieteenala voi näyttää, minkälaisia antisipaatioita meillä on ja voisi olla. Näin julkiseen keskusteluun ja suunnitteluprosesseihin on mahdollista avata uusia näkökulmia erityisesti siihen, minkälaisia mahdollisia (haluttavia tai ei-haluttavia) tulevaisuuksia voitaisiin antisipoida ja kuinka mahdollisia tulevaisuuksia *jo nyt* rakennetaan.

Toisaalta antisipaation tieteenalalla olisi oiva mahdollisuus kytkeä vahvasti tulevaisuus, toiminta ja empiirinen tutkimus siitä, mitä uskotaan ja odotetaan sekä miten uskomuksiin voidaan vaikuttaa. Antisipaatio voi tuoda kollektiivisten ja yksilöllisten kyvykkyyksien tutkimukselle ja tavoitteelliselle toiminnalle uuden ajallisen ulottuvuuden, joka koskee tulevaisuutta.

Antisipaation mahdollista omaa tieteenalaa on mielekästä ja luontevaa käsitellä osana tulevaisuudentutkimuksen tutkimusperinnettä. Tulevaisuudentutkimuksen noin puolen vuosisadan mittaisen tutkimusperinteen piirissä on nähty, että ihmisten toiveet ja uskomukset muokkaavat eri tavoin tulevaisuutta ja siksi niitä kannattaa analysoida. Tulevaisuus, kuten historiakin, etenee materiaalistien tekijöiden, ihmisten toiveiden ja ideoiden yhteispelinä. Tulevaisuudentutkimuksen klassikkoteoksiin lukeutuvan Bertrand de Jouvenelin *Art of conjecture* (1967) keskeisiä päätelmiä on, että ihmisten toiveet ja uskomukset sekä ihmisten väliset sopimukset ja konventiot tekevät tulevaisuudesta ennakoitavaa. Vaikka tulevaisuus on avoin ja täynnä epävarmuuksia, perustuu ihmisten toiminta erilaisille subjektiivisille varmuuksille. Ne luovat vakautta ja ihmisten keskinäistä luottamusta. Niitä ymmärtämällä voi päätellä jotain siitä, mihin suuntaan olemme menossa. Samaan tapaan nuorten antisipaatioiden tutkimus auttaa meitä ymmärtämään mihin suuntaan yhteiskunta on tulevien 15-65 vuoden horisontilla menossa.

Voidaan ajatella, että tulevaisuudentutkimus on syntynyt kritiikkinä lähestymistavalle, jossa pyritään ennustamaan yhden tietyn tulevaisuuden toteutumista. Siksi vaihtoehtoisten mahdollisten tulevaisuuksien esittämisen rooli on tulevaisuudentutkimuksen perinteessä keskeinen: se haastaa laajentamaan ja muokkaamaan omia odotuksia sekä tapaa arvottaa omia odotuksia eri tulevaisuuden ilmiöiden suhteen. Näin ollen vaihtoehtoisten tulevaisuuksien esittäminen tulee hyvin lähelle keskustelua antisipaatiosta.

Antisipaatiota koskevaa tutkimusta on tehty jo pitkään mutta se on pirstaloitunut useiden eri tieteenalojen ja tutkimusperinteiden aloille. Antisipaatiota on tutkittu esimerkiksi biologiassa ekosysteemien sisäänrakennetusta antisipoiivasta palautejärjestelmästä (Rosen 1985, 1991), psykologiassa (Louie 2009; Louie ja Poli 2011; Poli 2009, 2010, 2011), suhteessa resilienssiin (Almedom et al. 2007; Almedom 2009; Martin-Breen and Anderies 2011; Zolli and Healy 2012), tulevaisuudentutkimuksessa (esim. Miller 2006, 2007, 2011, 2012), hallinnossa (Fuerth 2009, 2011; Karinen and Guston 2010; Fuerth and Faber 2012), sekä muotoilussa (Zamenopoulos & Alexiou, 2004). Rossel (2010) korostaa antisipatoristen syste-

mien käsitteen olevan kuitenkin vain yksi tapa kehystää todellisuutta. Emme pääse näkemään itseämme ulkopuolelta, vaikka kyse olisi erittäin pätevistä mallin-
nuksen työkaluista (myös mm. Boyd et al. 2015.) Käyttätymistieteissä on käyty keskustelua siitä, miten eri psykologiset rakenteet ohjaavat ihmisten tulevaisuuteen suuntautuvia toiveita ja kuvitelmia (Fukukura et al. 2013.) Lisäksi on esitetty, että antisipaation käsite tekee ‘tuskin läsnäolevan’ havainnoitavaksi kokemukseksi nykyhetkessä (Husserl, 1991; Boyd et al. 2015).

Työ yhtenäisemmän antisipaation tieteenalan synnyttämiseksi on jo käynnissä. UNESCO:n käynnistämä Project Anticipation kokoaa nykyisin aihepiiristä kiinnostuneita tutkijoita ja yhteiskuntapolitiikan kehittäjiä yhteiseen, säännöllisesti järjestettävään konferenssiin¹¹. Hankkeen vetäjänä toimivan Roberto Polin mukaan mahdollisella antisipaation tieteenalalla keskeisiä kysymyksiä ovat mm. lineaaristen ja disruptiivisten tulevaisuuden kehityskulkujen suhde, mitattavien ja mittauksen ulkopuolella olevien riskien arviointi sekä erilaisten systeemien kyky hyödyntää ihmisten tulevaisuutta koskevia odotuksia (antisipaatio) strategioissaan (Poli, 2010).

Antisipaation ympärille rakentuvalla tieteenalalla voidaan jo nyt erottaa kolme osin toisistaan erillistä suuntausta. Kuvailevan antisipaation suuntauksen kiinnostuksen kohteena on tuottaa rikkaampia kuvauksia siitä, kuinka tulevaisuus ja nykyhetki ovat kytköksissä toisiinsa. Toisessa suuntauksessa, kausaaliteettien tutkimuksessa, tutkitaan erilaisten antisipaatioiden taustalla olevia yhteiskunnallisia rakenteita. Kolmas suuntaus on toiminnan tutkimus, joka ammentaa tulevaisuudentutkimuksen perinteestä. Toiminnallisten tutkimuksen tavoitteena on sekä ymmärtää mahdollisia tulevaisuuksia että voimauttaa tutkimuksen osallistujia ja lukijoita toimimaan haluttavien tulevaisuuksien puolesta.

¹¹. <http://www.projectanticipation.org/>

Analyysi

- kuinka

ilmastonmuutos näkyy

nuorten arjessa?

Analyysi - kuinka ilmastonmuutos näkyi nuorten arjessa?

Sovelsimme antisipaation käsitettä analysoidaksemme viisi yksilöhaastattelua ja yhden parihaastattelun tuloksena syntyneen aineiston. Antisipaation viitekehystä käyttämällä saimme näkyviin mekanismeja ja ajattelumalleja, joilla uskomukset, asenteet ja tieto tulevaisuudesta kytkeytyvät toimintaan nykyisyydessä. Lisäksi antisipaation analyysi tekee ymmärrettäväksi ihmisten logiikkoja ja järkeilyä liittyen toiminnan ja tulevaisuutta koskevien uskomusten suhteen.

Haastatteluista kävi ilmi, että nuoret kokivat ilmastonmuutoksen vakavana uhkana (8,9/10, n=7). Ilmastonmuutokseen suhtauduttiin vakavana uhkana ja haastateltujen mukaan se ei vielä “vaikuta” kenenkään arjessa (5,2/10 N=7). Nuorten mielestä ilmastonmuutoksesta puhutaan paljon, mutta harva toimii sitä vastaan.

“Pakko myöntää, ettei loppupeleissä tuu niin usein arjen tohinassa tällöinen termi ku ilmastonmuutos mieleen. Vois sitä pohtia enemmänkin.” Sami, 22

Vaikka ilmastonmuutos koettiin vakavana uhkana ja siitä oltiin tietoisia, vain muutamat haastatelluista nuorista sijoittivat ilmastonmuutoksen osaksi omaa tulevaisuuskuvaansa. Yksi selitys ilmastonmuutoksen puuttumiselle tulevaisuuskuvesta on se, että sen vaikutuksia ei koeta nuorten arjessa eikä ilmastonmuutosta koskeva keskustelu tavoita nuoria.

“Mutta monet seuraukset on suhteellisen näkymättömiä ihmiselle tän päivän tällöisessä kiireisessä arjessa.” Sami, 22

“Joo, mun mielestä ei kyllä kauheesti puhuta. Ja ei mitään uutisiakaan kauheesti oo mistään, että enemmän sodista puhutaan, että mitä tapahtuu just nyt. Mutta ei semmosista asioista, kyl niistä varmaan puhutaan tuolla niinku hallituksessa ja tuolla, toivottavasti.” Jenny, 18

Näin ollen on kiinnostavaa, että ilmastonmuutosta – abstraktina ja arjessa näkymättömänä asiana – antisipoidaan. On helpompi ymmärtää esimerkiksi opiskelupaikan valintaa antisipatorisena toimintana, sillä sen seuraukset ja valintaa koskeva tulevaisuustieto ja uskomukset ovat konkreettisempia. Ilmastonmuutoksen antisipointi koettiin moraalisesti tärkeänä. Lisäksi ilmastonmuutoksen vastaisia toimia kuvattiin asiana, jota “kaikki kuitenkin tekee”. Myös internetistä ja mediasta saatava tieto sekä perhepiirissä omaksutut tavat vaikuttavat siihen, minkälaisiksi tulevaisuutta koskevat tiedot ja uskomukset muotoutuvat nykyisyy-

¹² Nuoria pyydettiin haastattelun aluksi piirtämään oma tulevaisuutensa. Kaksi seitsemästä haastatellusta sijoittivat ilmastonmuutoksen omaan tulevaisuuteensa. Loput kertoivat unohtaneensa piirtää ilmastonmuutoksen kuvaansa.

den toiminnassa. Lisäksi on tärkeä huomata, että mikäli ilmastonmuutoksella ei ole tärkeää osaa nuoren tulevaisuusajattelussa eikä nykyisyydessä konkreettisesti, on sen tietoinen antisipointi vähintään hyvin epätodennäköistä. Silti ilmastonmuutos synnyttää antisipaatiota kenties tavan ja omassa viiteryhmässä tai yleisemmin esiintyvien trendien vuoksi.

“Et varmaan koskaan nuoriso ei oo ollut yhtä tietoinen kuin nykyään, koska nyt on netti. Me voidaan googlata ja saada tietää vaikka mitä. Ehkä vähän niinku liikaakin.” Anna, 19

Median ohella koulu on nuorille keskeisessä roolissa tiedon saannissa ja ilmastonmuutosta koskevan ymmärryksen rakentumisessa. Nuorten mielestä mediassa ei ole, ainakaan riittävästi, analyttisiä ilmastonmuutosta koskevia juttuja. Julkisesta keskustelusta on pääasiassa välittynyt nuorille katastrofien ja sääpoikkeamien uutisointi. Toisaalta nuorten mielestä koulussa ilmastonmuutoksen käsittely on jäänyt pinnalliseksi ja epäkonkreettiseksi. Ilmastonmuutoksesta olisi nuorten mukaan motivoivinta puhua käytännönläheisesti ja omaan sosiaalisen piiriin vaikuttavana ilmiönä, kuten Cornerin tutkimuksessakin (Corner et al, 2015) on todettu.

“...ehkä vähän hyssytellään sitä [ilmastonmuutos], ei sitä tarpeeks paljon mun mielestä. Kun mediassa puhutaan sen sijaan kaikenlaista turhaa. Tää on mun mielestä ite tosi merkittävä asia, että ei siitä mun mielestä tarpeeksi puhuta. Mun mielestä siitä hyssytellään, tai onks se nyt oikea termi käyttää hyssytellä tässä.. Mut siis ei oo tarpeeks infoa mun mielestä.” Sami, 22

“... koulussa varsinkin se [ilmastonmuutos] on enemmän sellaista mutu-tuntumaa ja sit, se on aina ku se on oppikirjassa niin se on aina vähintään sen vuoden kaks vanha tieto. Ja ellei paljon enemmänkin, se on teknistä, et ei me saada mitään sellaista kosketuspintaa siihen. Et jos olis kuvattu vaikka enemmän lähemmäs sinua ja minua, niin olis helpompi ymmärtää, helpompi käsittää ja helpompi miettiä miten mä vois in vaikkapa muuttaa sitä, tai muuttaa sitä, liittyen siihen muutoksen, mitä vois.” Aarne, 20

Yksi merkittävimmistä tutkimuksen löydöksistä oli, että haastatelluilla nuorilla huono omatunto on keskeinen ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävän toiminnan syy. Huono omatunto kumpuaa ilmastonmuutoksen selättämisen kannalta ristiriitaisten tekojen tai toisaalta ilmastotekojen tekemättä jättämisen suhteesta tulevaisuuteen. Tietyt teot koettiin moraalisesti väärinä suhteessa tulevaisuuteen ja tulevaisuuden ihmisiin. On tärkeä huomata, että huono omatunto ei siis johtunut tekojen moraalisesta tai eettisestä arvioista suhteessa menneisyyteen. Näin ollen voidaan olettaa, että ilmastonmuutos ja sitä koskeva henkilökohtaisen tason päätöksenteko ja toimintalogiikka kytkeytyy ennen muuta tulevaisuuteen. Voidaan ajatella, että henkilökohtaisella tasolla tekojen ja niiden seurausten arvioiminen on kahdensuuntaista: menneisyyskeskeistä ja tulevaisuuskeskeistä.

”Ja kehitystä tapahtuu, niinku jee hienoa joo, mutta silti, silti niinku meidän yhteiskunta sehän on niinku hyöty-yhteiskunta ja niinku mulla on ihan sika huono omatunto, vaikka mä yritän mahdollisimman paljon niinku ostaa sitä Reilun kaupan ja luomun ja kierrättää sun muuta, mut ei se silti oo mahdollista [elää täysin päästöttömästi] ... Mä ainakin lennän viisi kertaa vuodessa, mun sisarukset sit

sen kolme. Ja siitä tulee vaan niin huono omatunto, että sitten nyt jokapäiväisessä elämässä ei voi elää silleen niin sanotusti normisti.” Anna, 19

Tekoja arvioitiin lisäksi suhteessa tulevaisuuden sukupolviin. Pääasiassa ilmastonmuutosta ehkäisevät teot perusteltiin suhteessa tulevaisuuden sukupolvien elinmahdollisuuksiin. Lisäksi kiinnostavaa oli, että tulevaisuuden sukupolvet nostettiin esiin nykyisiä sukupolvia oleellisempänä joukkona ilmastonmuutosta ehkäisevän toiminnan kontekstissa.

“Koska, niinkun tulevat sukupolvet jotka tulee käymään sen peruskoulun, niin ne on ne jotka voi sit loppujen lopuksi vaikuttaa siihen parhaiten.” Kalle, 15

“tekee tekoja, koska “se on oikein” ja tekee niitä yhteistä hyvää ja tulevia lapsia ja sukupolvia varten, että “ei tarvitse oikeasti maksaa hengitetystä ilmasta”.” Sami, 22

Nuoret eivät usko omalla antisipoinnillaan olevan vaikutusta, ellei samankaltainen toiminta yleisty yhteiskunnassa. Nuoret puhuvat itse omista pienistä teoistaan. Vaikuttavan muutoksen syntymiseksi olisi oleellista, että kaikki tai useimmat toimisivat ilmastonmuutosta ehkäisevästi. Tämä kuitenkin on ristiriitaista sen kanssa, että ilmastonmuutoksen antisipointia pidetään itsestäänselvänä eli asiana, jota kaikki tekevät.

“...uskoisin että pienilläkin valinnoilla pystyy saamaan aikaan jotain, ettei kaikkien tarvii elää jotain ihan sellasta niinku elämää ilman mitään hyödykkeitä, ettei ikinä ostais mitään. Mut just julkista liikennettä, mä melkein aina kävelen tai pyöräilen. Ja sit just julkisia, busseja ja junia jne. Ja sitten esim. kierrättäminen, meil on ollut aina kotona niinku sellanen että kierrätetään biojäte ja paperit ja metallit ja energiajäte ja muu sellainen. Ja, no en mä tiedä. Sit mä yritän kans ostaa luomua ja Reilun kaupan tuotteita. En mä keksi muuta...” Laura, 17

“Totta kai voi vaikuttaa ja itse asiassa mä, mul on niinku ihan ystäviäkin jotka on sitä mieltä ettet sä voi mitään tehdä asioille yksin. Kyl mä väitän että voi. Ja se on ihan fakta, että pienet teot on kuitenkin osa suurta kokonaisuutta.” Sami, 22

“Ja sit taas se tulee siten, ku nykyään tuntuu että nuoret on aika tietoisia. Ja monet niinkun haluaa tehdä niitä asioita, koska ne on huomannut että ne on niin helppoja, ei sitä oikeesti tarvii koko ajan miettiä kaikkee kun tekee asioita, että miten tää nyt vaikuttaa ilmastonmuutokseen jne. Vaan pystyy ottaa sen osaks arkea ja siitä tulee sit sellainen rutiini.” Laura, 17

Johtopäätökset

Johtopäätökset

Ilmastonmuutos on valtava, viheliäinen ongelma, johon kukaan yksin ei ole ratkaisua. Ilmaston kannalta myönteiset teot voidaan nähdä mahdollisuuksista luopumisena ja menettämisenä, joihin jokainen tai edes suurin osa ihmisistä eivät selkeästi sitoudu. Siksi se tuottaa yksilölle helposti kokemuksen siitä, että itse on vain sivustakatsoja. Samaan aikaan on selvää, että ilmastonmuutos aiheutuu asioista, jotka liittyvät ihmisten arkeen, sekä työhön että vapaa-ajan valintoihin: tapoihimme asua, liikkua, syödä ja matkustaa tai siihen, millaisia ratkaisuja yrityksissä tai julkisissa organisaatioissa teemme¹³. Nämä erilaisen ihmistoiminnan kentät puolestaan muokkaavat vahvasti niitä laajempia rakenteita (liikenne, ruuantuotanto, turismi jne.), joiden sisällä valinnat tapahtuvat. Nuorille, monien muiden ihmisten tavoin, on haasteellista hahmottaa sitä, kuinka valinnat sekä poliittinen toiminta vaikuttavat ilmastonmuutokseen, sillä ilmastonmuutos on monimutkainen, abstrakti ja vasta tulevaisuudessa konkretisoituva ilmiö. Näin ollen ilmastonmuutosta koskeva varautuva toiminta ja ajattelu on poikkeuksellisen hankalaa. Lopun viimein ihmisten ilmastonmuutokseen liittyvät henkilökohtaiset ja yhteiskunnalliset odotukset ohjaavat sitä, miten ihmiset toimivat ilmastonmuutoksen suhteen sekä omassa yksityiselämässään, työssään että poliittisesti. Ihmisten välillä on siis suuriakin eroja siinä, kokevatko he voivansa vaikuttaa itse ilmastonmuutokseen. Ja mikäli kokevat voivansa, niin miten.

Suomalaisen asennetutkimuksen valossa voidaan muotoilla kolme perustavaa ja toisilleen vaihtoehtoista odotushorisonttia ihmisten tavoille suhtautua ilmastonmuutokseen:

- Ilmastonmuutos on merkittävä yhteiskunnallinen uhka, johon liittyy henkilökohtaisella tasolla lähinnä vain huolia. Ilmastonmuutos on itselle etäinen ja omien tekojen ulkopuolella ja ulottumattomissa oleva asia.
Alarmistinen voimattomuus.
- Ilmastonmuutos on merkittävä yhteiskunnallinen uhka, johon kuitenkin liittyy henkilökohtaisella tasolla huolien ohella myös kiinnostavia mahdollisuuksia. Ilmastonmuutoksen voi torjua, se avaa uusia uramahdollisuuksia ja luo pohjan uudelle työlle ja yrittäjyydelle. Samalla ilmastonmuutoksen

¹³ <http://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/aa7541>

torjumisen myötä yhteiskunta siirtyy parempaan ja toivottavampaan suuntaan. **Toiveikas voimaantuneisuus.**

- Ilmastonmuutos on jokseenkin monimutkainen asia, johon yksilön on vaikea muodostaa odotuksia tai mielipiteitä. Tämän vuoksi se näyttäytyy henkilökohtaisella tasolla melko yhdentekevältä. **Välinpitämätön voimattomuus.**

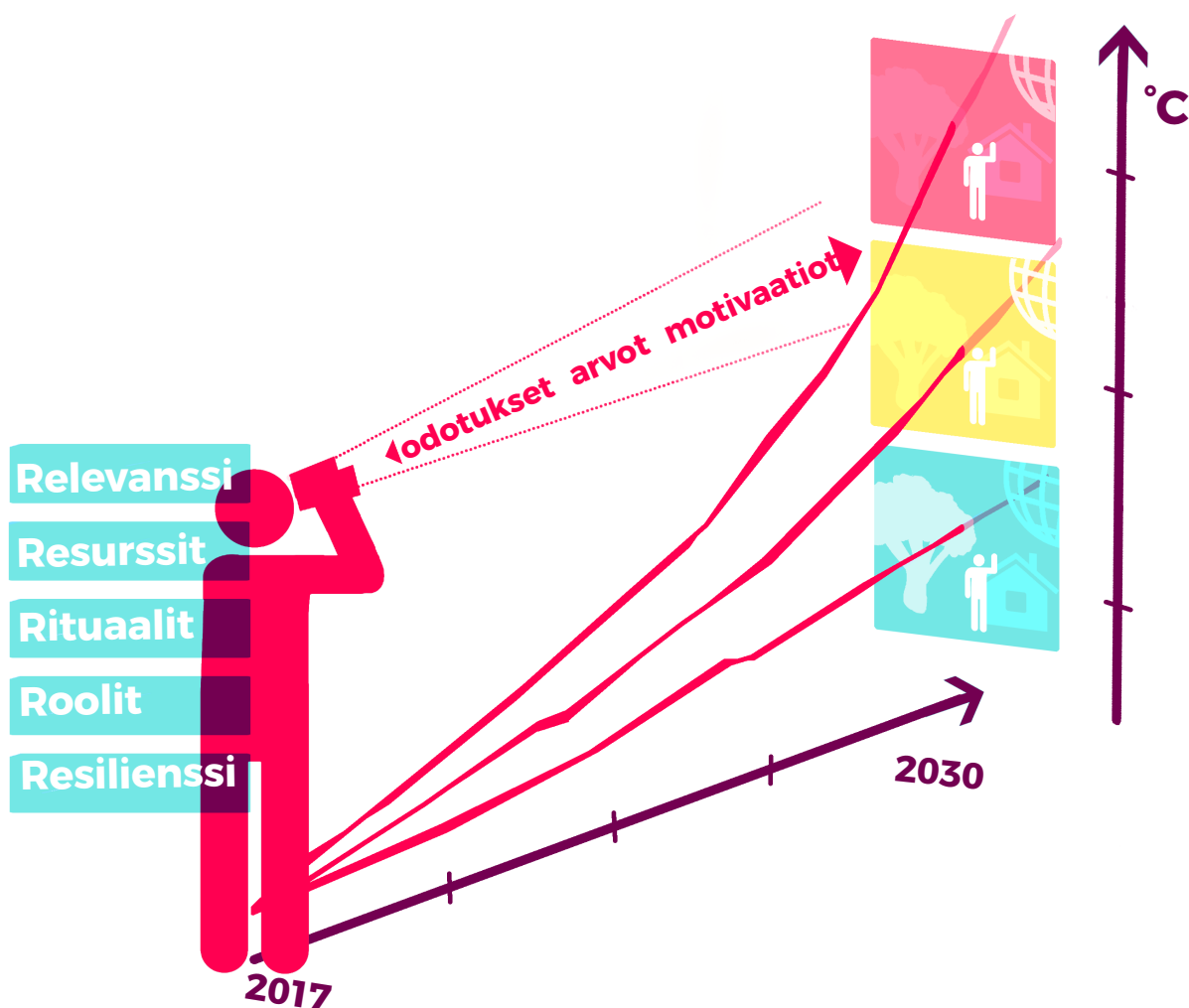
Keskeinen kysymys antisipaation yhteiskunnallisen lupauksen näkökulmasta ilmastonmuutoksen torjumisen kontekstissa on, että kuinka suurin osa ihmisistä olisi sekä voimaantunut että toiveikas? Iso-Britanniassa tehdyssä tutkimuksessa nuorten ilmastonmuutokseen liittyvää voimattomuuden tunnetta selitettiin kolmen R:n puutteella: relevanssi, resurssit ja rituaalit (Hibbert & Nguyen 2013). On tärkeä korostaa, että näiden ulottuvuuksien lisäksi voimattomuuteen sisältyy olennaisesti kyvyttömyys hahmottaa ilmastonmuutoksen hillintää koskevan käyttäytymisen muita itselle koituvia hyötyjä tai laajemmin tapoja muuttaa suhtautumistaan ilmastonmuutokseen. Niin ikään käsillä olevan aineiston perusteella erityisesti nuorille vaikuttaisi olevan haastavaa hahmottaa oma roolinsa erilaisissa tulevaisuuden kuvissa. Minkälaista on käytännössä elää hyvää elämää vähähiilisessä yhteiskunnassa? Minkälaisia rooleja tällaisessa radikaalisti erilaisessa tulevaisuudessa voi ottaa oman kuvitellun viiteryhmän sisällä? Entäs siirtymävaiheessa kohti vähähiilistä yhteiskuntaa? Roolien kysymys kytkeytyy myös osittain resursseihin, erityisesti tiedollisiin ja taidollisiin resursseihin sekä käsitykseen identiteetistä ja henkilön maailmankuvasta. On selvää, että eri taustaisilla nuorilla tavat ja kyky hahmottaa tulevaisuutta on erilainen ja siihen vaikuttavat niin sosioekonominen asema kuin asenteet ja arvot. Lisäksi, kuten edellä todettiin, voimattomuuden tunnetta voi selittää myös resilienssin vähyys tai puuttuminen eli haavoittuvuus toimintaympäristön muutoksille.

Miten yksilöt sitten voimaantuvat? Voimaantuminen tapahtuu tehokkaimmin silloin, kun ihmisillä on mahdollisuus itse vaikuttaa menetelmiin ja lopputulokseen konkreettisesti. Yksilöiden voimaantuminen ilmenee eri tavoin joko käyttäytymisenä, taitoina tai uskomuksina. Ominaisuudet ja niiden ilmenemisen voimakkuus voivat vaihdella ajankohdan ja toimintaympäristön mukaan (Siitonen; 1999, 93). **Voimaantuminen joka tapauksessa edellyttää yhteiskunnan kehittämiseen tähtäävissä osallistumisprosesseissa saavutettuja myönteisiä kokemuksia ja kokemusta oman toiminnan vaikuttavuudesta, tunnetta pystyvyydestä.** Voimaantumisen arviointi sinänsä on subjektiivista ja yksilökohtaista, sillä sen arvioiminen ulkopuolelta on vaikeaa (Koskinen & Paloniemi 2005, 26). Samalla on keskeistä huomata, että yksilön voimaantumisessa oleellista ovat myös sisäisen motivaation muodostuminen konkreettisen toiminnan ajurina. Näin ollen haastateltujen nuorten korostama pakko ja huono omatunto eivät voi ainoastaan johtaa yksilön voimaantumiseen, tarvitaan myös muita motivaation lähteitä. Pakon narratiivia voi pitää jokseenkin vastakkaisena sisäiselle positiivisille motivaatiolle, joka rakentuu omista arvoista, arvokkaina pidettyjen asioiden edistämisestä ja toiminnasta. Pakon narratiivi johtuu kenties myönteisten kollektiivisen osallistumisen synnyttämien, pystyvyyden tunnetta tuottavien kokemusten puutteesta.

Tämä on suuri haaste instituutioille ja organisaatioille, joilla on rajapintoja nuorten kanssa.

Laajemman kollektiivisen käyttäytymismuutoksen näkökulmasta muiden motivaatioiden löytäminen edellyttää ulkoisen pakon puuttumista tai vähäistä roolia, sillä pakko on vahvasti negatiivinen toiminnan ajurina. Ilmastonmuutosta hillitsevä antisipatorinen toiminta (ts. kestävät elämäntavat) tapahtunee parhaiten sen perustuessa yksilön omiin arvoihin eli sisäiseen positiiviseen motivaatioon. Se puolestaan edellyttää sitä, että kestävät elämäntavat kytkeytyvät yksilötasolla esimerkiksi oman ja lähipiirin terveyden, turvallisuuden ja toimeentulon edistämiseen. Tämän tutkimuksen empiirisen aineiston pohjalta ei voida todeta, että tuo linkki esiintyisi selvästi nuorten tavoissa puhua ilmastonmuutoksesta ja toimia hillitsevästi.

Kuvio 2. Nuorten ilmastonmuutoksen antisipaatiomaali

Osallisuus on voimaantumisen lähikäsite. Osallisuus on yksilön kokemus siitä, että hänellä on halua, kykyjä ja mahdollisuus vaikuttaa (Gretschel, 2007, 247). Voimaantumisen tavoin osallisuus edellyttää osallistumisen vaikuttavuutta. Se toteutuu, kun osallistuminen on tuottanut joitain konkreettisia tuloksia, jotka ovat osallisten tiedossa. Ympäristökasvatuksen kontekstissa osallistuminen ja vaikuttaminen voidaan nähdä jatkumona, jonka toisessa päässä on oma henkilökohtainen (elämäntavat, valinnat) ja toisessa päässä julkinen vaikuttaminen. (Koskinen 2010, 19) Voimaantuminen ja osallisuus koostuvat näin ollen henkilökohtaisesta pystyvyyden tunteesta, ja teoista joilla on itse havaittua vaikuttavuutta. Lisäksi niihin sisältyy kiinteästi ajatus tulevaisuudesta, johon voi valinnoillaan tai haasteita ratkaisemalla vaikuttaa.

Nuorten tavat hahmottaa tulevaisuutta ja antisipoida ovat kiinnostavia tutkimuksen kohteita. Lisäksi niillä on vahva yhteiskunnallinen merkitys. Niiden kautta voidaan tehdä varovaisia yleistyksiä siitä, kuinka nuorten käyttäytymismuutosta kohti kestäviä elämäntapoja voidaan edistää. Tämän tutkimuksen valossa näyttäisi siltä, että ilmastonmuutoksen onnistuneen hillitseminen kannalta on tärkeää, että erityisesti nuoret ihmiset kokevat ilmastonmuutoksen paitsi merkityksellisenä ja tärkeänä (*relevanssi*), myös toiminnallisena ja helposti omaksuttavana (elämän) tapoina ja käytäntöinä (*rituaalit*), joihin he kykenevät oman toimintaympäristönsä puitteissa (*resurssit*) itse vaikuttamaan omalla tekemisellään ja valinnoillaan. On oleellista korostaa, että tässä mallissa tiedolla (*resurssi*) on vain yksi, joskin merkittävä, ulottuvuus ilmastonmuutosta hillitsevän toiminnan syntyemisellä. Tarvitaan siis, tottakai, paljon muutakin kuin vain tietoa. Jatkossa erityisesti antisipatoriset rituaalit vaativat lisätutkimusta ja empiriaa. Tämän tutkimuksen empiirinen aineisto osoittaa, että ilmastonmuutos on nuorille itse asiassa keskeisesti *rituaali*, sillä haastateltujen nuorten intuitiivisiin tulevaisuuden mielikuviin ei kuulunut ilmastonmuutos eivätkä erilaiset antisipaation tavat kytkeytyneet ensisijassa kriittisesti arvioituun tietoon, vaan enemmän tapaan, tottumuksiin ja trendeihin (“kaikkihan sitä tekee”).

Lisäksi keskeinen ulottuvuus antisipatorisessa toiminnassa on *resilienssi*. Resilienssille on useita määritelmiä ja synonyymeja, kuten iskunkestävyys, sietokyky tai palautumiskyky. Tässä yhteydessä resilienssillä viitataan ennen muuta *yksilön enemmän tai vähemmän ennakoitujen ulkoisten shokkien sietokykyyn ja joustavuuteen muuttaa toimintaansa ulkoisten olosuhteiden muuttuessa*. Yksinkertainen esimerkki voisi olla mahdollisuus ja kyky löytää uusi työ tai muodostaa muita toimeentulon strategioita tilanteessa, jossa ihminen on menettänyt työnsä yllättäen. Resilienssi tässä yhteydessä sisältää myös erilaisia tiedostettuja keinoja erilaisiin mahdollisiin *rooleihin* tulevaisuudessa ja omassa tulevaisuudenkuvassaan. Näin ollen resilienssi tai sen puute näkyy myös siinä, kuinka nuoret kykenevät erilaisissa omaa tulevaisuuttaan koskevissa visioissa näkemään oman *roolinsa* ja muuttamaan toimintaansa ja suunnitelmiansa nykyisyydessä sellaisiksi, että niillä voisi saavuttaa tavoitellun roolin suhteessa tulevaisuudenkuvaansa.

Näin voi syntyä tekemisen ja odotusten positiivinen kierre, jossa teot (esimerkiksi arjessa, työssä ja poliittisesti) vahvistavat omia asenteita ja odotuksia sen suhteen, että ilmastonmuutoksen tuloksekas hillintä edistää myös muita toivotta-

via asioita. Yhteiskunnallisesti ja henkilökohtaisesti ne voivat liittyä esimerkiksi ammatinvalinnan, opintojen ja identiteetin vahvistamisen suhteen. Koulun, median, kaupunkien, valtionhallinnon ja perheen kaltaisilla instituutioilla on erinomainen mahdollisuus edistää tekemisen ja odotusten positiivista kierrettä, antisipaatiota. Toisin sanoen aikamme tärkeimmälle yhteiskunnalliselle transitiolle syntyy mentaalinen ja kulttuurinen tila levittäytyä osaksi organisaatioiden käytäntöjä ja mahdollisimman monen ihmisen elämää.

Tulevaisuuteen katsominen on aina vaativaa puuhaa, eikä se aina tuota voimaantumista: tulevaisuus on monitahoinen, systeeminen kokonaisuus, joka on lähtökohtaisesti täynnä epävarmuutta. Tulevaisuutta voi katsoa monin eri tavoin: joko hyvin avoimena asiana, johon on koko ajan mahdollista vaikuttaa; hyvin deterministisenä, pitkien historiallisten jatkumoiden tuottamana väistämättömyytenä, tai sitten lähes täysin ennakoimattomana, lukuisten ja jatkuvien sattumien pelinä.

Tulevaisuudentutkimuksen perinteessä on lähdetty avoimen tulevaisuuden näkemyksestä, jossa ihmiset ja organisaatiot voivat etsiä ja tunnistaa erilaisia ja eri aikoina mahdollisia tapoja muokata tulevaisuutta. Toisin sanoen kaikkea ei voi muuttaa eikä tulevaisuus ole täysin kenenkään käsissä mutta silti moniin asioihin on mahdollista vaikuttaa, ainakin epäsuorasti. Tämän lähestymistavan toteuttamisen keskeisenä välineenä ovat erilaiset **skenaariot**, jotka kommunikoivat vaihtoehtoisten tulevaisuuksien olemassaoloa ja sitä, miten nämä tulevaisuudet toteutuvat eri toimijoiden päätösten seurauksena.

Toivottavia että ei-toivottavia tulevaisuuksia kuvaavilla skenaarioilla voi olla merkittävä vaikutus ihmisten odotusten suuntautumisessa uhkien sijaan myös mahdollisuuksien näkemiseen. Näin ollen skenaariot ovat menetelmänä lähtökohtaisesti voimaannuttavia. Skenaariot laajentavat ihmisen hahmottamaa tulevaisuutta, sekä ajattelullisesti että parhimmillaan myös toiminnallisesti. Skenaarioita on mahdollista tehdä monin eri tavoin. Niitä valmistellessa on tehtävä valintoja sen suhteen, miten skenaarioilla halutaan rakentaa eri toimijoiden antisipaatiota: skenaarioiden toteuttaminen on mahdollista toteuttaa prosessina yhteiskehittämistä hyödyntäen ottamalla mukaan laaja ja monipuolinen joukko ihmisiä. Konkreettisesti ihmiset voivat osallistua esimerkiksi skenaario-työpajoihin, jolloin skenaarioiden teemat tulevat käsitellyksi osallistujien kokemusten ja odotusten näkökulmasta. Yhdessä tekemisen ja subjektiivisiin kokemuksiin ja odotuksiin pohjaamisen myötä skenaarioihin tulee mukaan riittävästi toiminnallista ja käytännöllistä ulottuvuutta. Näiden näkökulmien näkyvyyttä on mahdollista vahvistaa tuomalla tarinankerrontaan mukaan riittävästi välähdyksiä arjen tasoista tapahtumista ja varmistaen, että skenaariot eivät keskity vain yhteiskunnan ylätasoon tapahtumien kuvailuun. Skenaarioita kirjoitettaessa on tärkeä kysyä *“kenen valinnoilla erilaiset tulevaisuudet voivat toteutua?”* Näin lukijoille ja tekijöille syntyy oivalluksia siitä, miten heidän oma tekemisensä liittyy pidemmän aikavälin muutokseen, ja kuinka he voivat vahvistaa omia kykyjään toivottujen tulevaisuuksien edistämässä.

Skenaariot ovat konkreettinen työväline edistää ilmastonmuutoksen hillinnässä keskeistä voimaantumista ja ennakoivaa toimintaa. Niillä voidaan ennen muuta kytkä yksilön toiminta ja valinnat hänelle itselleen relevantilla tavalla monimut-

kaiseen ja vaikeasti hahmottuvaan tulevaisuuteen. Näin syntyy johdonmukaisia rituaaleja eli kollektiivisia elämäntapoja ja narratiiveja, jotka kytkeytyvät positiiviseen kehityskulkuun. Yhdistämällä yksilön toiminta ja valinnat yhteiskunnallisiin skenaarioihin voidaan siis selkeyttää sitä, miksi kestävät elämäntavat ja ekologiset valinnat ovat arvokkaita, ja minkälaiseen positiiviseen muutokseen ne lopulta johtavat. Hillinnän näkökulmasta olisi toivottavaa, että suurella osalla ihmisistä ja erityisesti nuorista olisi ilmastonmuutoksen odotushorisointeista sellainen, jossa ilmastonmuutos nähdään globaalina uhkana, johon kuitenkin voidaan vaikuttaa. Vaikuttamisen myötä syntyy sekä henkilökohtaisia että yhteiskunnallisia hyötyjä. Parhaimmillaan odotushorisointeissa tapahtuva muutos ruohonjuuritasolla – yksilöllisten valintojen tasolla – kumuloituu sekä globaalin tason ilmiöksi (kestävät elämäntavat, joilla ilmastonmuutosta hillitään) että muutospaineeiksi hallinnossa ja markkinoilla oleville tuotteille ja palveluille.

Jatkossa skenaarioita voidaan konkreettisesti hyödyntää niin, että ihmiset voisivat kokeilla ajatusharjoituksina erilaisia mahdollisia tulevaisuuksia. Näin esimerkiksi nuoret voisivat kokeilla narratiivisuutta käytännössä kehittämällä esimerkiksi tuotteita palveluita uusia toimintatapoja, joilla edistetään positiivisena ja toivottavana kokemaansa tulevaisuutta. Skenaarioilla voidaan siis vahvistaa yksilöiden valintojen yhteyksiä laajempiin yhteiskunnallisiin kehityskulkuihin.

Lopuksi

Kuten tässä selvitystyössä on todettu, antisipaatio on sekä teoreettinen ja käsitteellinen viitekehys, että myös konkreettista toimintaa, jota eri instituutiot ja organisaatiot aktiivisesti tai passiivisesti tuottavat. Nuorten ilmastonmuutokseen kytkeytyvää antisipaatiota tuottavat tämän selvitystyön aineiston perusteella **erityisesti koulu ja opettajat, media ja toimittajien tapa kehystää** ilmastonmuutokseen liittyviä uutisia (sellaisena kuin se tutkimuksessa haastetelluille nuorille on kantautunut vrs. mitä todellisuudessa kirjoitetaan) sekä myös **ystävät ja lähipiiri**. On siis niin, että näiden keskeisten tahojen toimintaa muuttamalla voidaan synnyttää erilaista antisipaatiota vastaisuudessa. Vastaisuudessa yksi kiinnostava mahdollisuus olisi ulottaa yritysten, median ja koulujen toiminnan vaikuttavuuden mittariksi heidän vaikutuksensa nuorten antisipaatioon. Tässä selvitystyössä kehitetty malli voi toimia tuon vaikuttavuuden ymmärtämisen ja positiivisen vaikuttavuuden lisäämisen välineenä. Eri organisaatiot voivat sen avulla ymmärtää paremmin toimintansa vaikutuksia sidosryhmiin sekä tuottaa uusia avauksia ja konkreettisia toimia yhteiskunnallisen vaikuttavuuden strategioihinsa. Konkreettisesti antisipaatorisen vaikuttavuuden kartoittamisessa oltaisiin kiinnostuneita sidosryhmille koituvan relevanssin, rituaalien, resurssien ja resilienssin kategorioista suhteessa yhteiskunnalliseen haasteeseen, jota organisaatio haluaa toiminnallaan lievittää.

Laajemmin viheliäiset ongelmat voidaan nähdä paitsi uhkina, myös mahdollisuuksina, jotka motivoivat yksilöitä, yrityksiä ja julkisia organisaatioita uudenlaiseen toimintaan. Nykyisessä asenneilmapiirissä korostuvat tulevaisuudelle annetut negatiiviset määreet: muutoshaluttomuus ja muutoksen pelko, yhteiskunnallinen polarisaatio ja eriarvoistuminen, kaipuu myyttisiin hyviin entisaikoihin, konservatiiviset arvot ja yleinen edistysmielisyyden heikkeneminen. Jatkossa koulutuksen järjestäjät, kansalaisjärjestöt ja yritykset voivat olla enenevästi tuottamassa maailman suuriin ongelmiin porautuvaa positiivista pystyvyyden narratiivia ja motivoida toimintaa. Tärkeintä on ensin ymmärtää paremmin sitä antisipaatiota, jota ne toiminnallaan tuottavat. Erilaisilla organisaatioilla on erinomainen tilaisuus tuottaa positiivisia tulevaisuuden mielikuvia sekä ohjata nuoria toimintaan ja omien antisipaatioidensa kehittämiseen, sekä mielikuvien ja toiminnan yhdistämiseen. Kiinnostavimmat ja vaikuttavimmat tavat kehittämislle liittyvät *viiden R:n malliin: resilienssiin, rituaaleihin, rooleihin, resursseihin ja relevanssiin*. Laajemmin nuorten antisipaatioiden vahvistaminen ilmastonmuutoksessa tarjoaa vaikuttavan työkalun organisaatioille demokratisoida tulevaisuutta.

Mitä tässä projektissa tehtiin ja miten?

Puoliksi tehty - nuorten antisipaatiot ilmastonmuutoksessa -tutkimusprojekti toteutettiin helmi-marraskuussa 2016. Tutkimuksen tavoitteena oli rakentaa malli nuorten ilmastonmuutoksen antisipoinnista. Olimme kiinnostuneita nuorten tulevaisuutta ja ilmastonmuutosta koskevista tiedoista ja uskomuksista sekä ilmastonmuutoksen idean synnyttämästä toiminnasta nykyhetkessä. Lisäksi halusimme tutkimuksella ymmärtää syvemmin nuorten kyvykkyksiä ja motivaatioita toimia ilmastonmuutosta ehkäisevästi. Kysyimme, miten nuoret toimivat ilmastonmuutoksesta johtuen. Syntyneen tutkimustiedon pohjalta rakennettiin nuorten ilmastonmuutoksen antisipoinnin malli sekä kolme lyhyttä videota, jotka havainnollistavat ymmärrettävästi tutkimuksen keskeisiä tuloksia. Videot suunniteltiin ja toteutettiin yhteistyössä viestintätoimisto Kaskas Median kanssa.

Tutkimusprojektille rakennettiin projektin varhaisessa vaiheessa ohjausryhmä, jonka tehtävänä oli vahvistaa tutkimuksen tieteellistä laatua, muotoilla keskeisiä tutkimuskysymyksiä sekä tukea tutkimuksen vaikuttavuutta tunnistamalla tutkimustulosten hyödyntämisen kannalta relevantteja instituutioita ja yksilöitä. Ohjausryhmä kokoontui kaksi kertaa keväällä ja syksyllä 2016. Ohjausryhmään kuuluivat Tommi Hoikkala, Nuorisotutkimusverkosto; Sanna Koskinen, WWF Suomi; Katri Kairimo, Helsingin nuorisosiainkeskus; Jonas Biström, Kepa sekä Martti Puohiniemi.

Vuoden 2016 touko-kesäkuussa tehtiin 5 puolistrukturoitua teemahaastattelua sekä yksi ryhmähaastattelu. Haastatteluun etsittiin nuoria Safari - matka yhteiskunnalliseen tekemiseen -leiriltä sekä Pihlajamäen nuorisotalolta. Haastateltavien nuorten valinnassa pidettiin tärkeänä, että nuoret olisivat eri-ikäisiä ja erilaisista taustoista, jotta tutkimuksen aineisto olisi mahdollisimman kattava eikä heijastaisi vain tietyn sosioekonomisen ryhmän näkemyksiä.

Lähteet

1. Adam, B. & Groves, C. (2007). *Future Matters. Action, Knowledge, Ethic*. Brill.
2. Almedom, A.M.; Tesfamichael B.; Saeed Mohammed, Z.; Mascie-Taylor, CG. and Alemu, Z. (2007). Use of 'sense of coherence (SOC)' scale to measure resilience in Eritrea: Interrogating both the data and the scale. *Journal of Biosocial Science* 39: 91–107.
3. Almedom, A.M. (2009). A call for a Resilience Index for Health and Social Systems in Africa. *Issues in Brief No. 10 Boston University, Boston, Frederick S. Pardee Center for the Study of the Longer range Future*.
4. Anttiroiko, A-V. (2003). Kansalaisten osallistuminen, osallisuus ja vaikuttaminen tietoyhteiskunnassa. teoksessa Pia Bäcklund (toim.) *Tietoyhteiskunnan osallistuva kansalainen. Tapaus Nettimaunula. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2003:5. Helsingin kaupungin tietokeskus, 16*.
5. Appadurai, A. (2013). *The Future as Cultural Fact: Essays on the Global Condition*. Verso.
6. Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: the exercise of control*. Freeman.
7. Bauer M & Gaskell, G. (1999). Towards a paradigm for research on social representations. *Journal for the Theory of Social Behaviour* 29(2):163-186.
8. Beckert, J. (2011). *Imagined Futures: Fictionality in economic action*. MPIfG Discussion Paper 11/8
9. Berger, P. L. & Luckmann, T. (1969). *The Social Construction of Reality*. Anchor Books.
10. Bourdieu, P. (2000). *Pascalien mediations (R. Nice, Trans.)*. Stanford University press
11. Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Stanford, CA: Stanford University Press
12. Bourdieu, P. (1984). *Distinction. A Social Critique of Taste*. Harvard University Press.

13. Boyd, E.; Nykvist, B.; Borgström, I. & Stacewicz, A. (2015). Anticipatory governance for social-ecological resilience. *January*; 44 (Suppl 1): 149–161. Published online 2015 January 9. Doi: 10.1007/s13280-014-0604-x
14. Chaib, M. & Orfali, B. (2000). Preface. In: Chaib M and Orfali B (eds.), *Social Representations and Communicative Processes*. Jönköping University Press.
15. Corner, A.; Roberts, O.; Chiari, S.; Völler, S.; Mayrhuber, E.S.; Mandl, S. & Monson, K. (2015). How do young people engage with climate change? The role of knowledge, values, message framing, and trusted communicators. *WIREs Climate Change*, 6:5, 523-534.
16. Cuzzocrea, V. & Giuliana, M. (2016). Students' narratives of the future: Imagined mobilities as forms of youth agency?. *Journal of Youth Studies*, 19:4, 552-567, Doi: 10.1080/13676261.2015.1098773
17. de Jouvenel, B. (1967). *The Art of Conjecture*. Basic Books.
18. Desjarlais, R. (1997). *Shelter Blues: Sanity and Selfhood among the Homeless*. University of Pennsylvania Press.
19. Doyle, J. (2007). Picturing the Clima(c)tic: Greenpeace and the Representational Politics of Climate Change Communication. *Science as Culture* Vol. 16, No. 2, 129–150, June 2007
20. Featherstone, H.; Weitkamp, E.; Ling, K. & Burnet, F. (2009). Defining issue-based publics for public engagement: Climate change as a case study. *Public Understanding of Science* 18(2): 214–28.
21. Geels, F. (2011). The multi-level perspective on sustainability transitions: Responses to seven criticisms. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 1:1, 24-40
22. Fløttum, K.; Dahl, T. & Rivenes, V. (2016). Young Norwegians and their views on climate change and the future: findings from a climate concerned and oil-rich nation. *Journal of Youth Studies*, 19:8, 1128-1143
23. Fuerth, L.S. (2009). Foresight and anticipatory governance. *Foresight* 11: 14–32.
24. Fuerth, L.S. & Faber, E.M.H. (2012). *Anticipatory Governance Practical Upgrades: Equipping the Executive Branch to Cope with Increasing Speed and Complexity of Major Challenges*. National Defense University, Institute for National Strategic Studies (INSS).

25. Fukukura, J.; Helzer, E.G. & Ferguson, M. 2013. Prospection by any other name: A response to Seligman et al. 2013. *Perspectives on Psychological Science* 8: 146–150. doi:10.1177/1745691612474320.
26. Gretschel, A. (2007). Nuori – ei asiakkaaksi, vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.): *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*, 243–262. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura 76.
27. Guyer, J.I. & Lambin, E. (2007). Time and African Land Use. *Ethnography and Remote Sensing. Special issue of Human Ecology*, 35,1.
28. Hibbert, M. & Nguyen, A. (2013). Climate change communications & young people in the Kingdom: A reception study. *International Journal of Media & Cultural Politics* 9: 1, pp. 27–46, doi: 10.1386/macp.9.1.27_1
29. Honkasalo, M-L.; Ketokivi, K. & Leppo, A. (2014). Moniselitteinen ja hämärä toimijuus. *Sociologia* 51 (2014) : 4, s. 365-372;
30. Honkasalo, M-L. (2008). Enduring as a mode of agency. *Health, Risk & Society*. 10, p. 1-13
31. Honkasalo, M-L. (2009). Making Continuities: Illness representations, agency and presenza in Finnish North Karelia. *Antropologia Medica*
32. Honkasalo, M-L. (2013). Katveessa: Pieni toimijuus näkökulmana toiminnan teoriaan. Teoksessa M. Virtanen (Toimittaja) *Teoria, tutkimus ja teoreettinen tutkimus Gaudeamus*.
33. Hu, S. & Chen, J. (2016). Place-based inter-generational communication on local climate improves adolescents - perceptions and willingness to mitigate climate change. *Climatic Change* (2016) 138:425–438
34. Höijer, B. (2010). Emotional anchoring and objectification in the media reporting on climate change. *Public Understanding of Science* 19(6): 719.
35. Isola, A-M.; Turunen, E. & Hiilamo, H. (2016). “Miten köyhät selviytyvät Suomessa?”. *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (2), 150-160.
36. Jameson, F. (2002). *A Singular Modernity: Essays on the Ontology of the Present*. Verso.
37. Karinen, R. & D.H. Guston. 2010. Toward anticipatory governance: The experience with nanotechnology. Teoksessa: *Governing future technologies: Nanotechnology and the rise of an assessment regime*, (toim) Kaiser, M.;Kurath, M.; Maasen, S. & Rehmann Sutter, C. 217–232. Springer.

38. Korkkala, E.; Hugg, T. & Jaakkola, J. (2014). Voluntary Climate Change Mitigation Actions of Young Adults: A Classification of Mitigators through Latent Class Analysis. *PLoS ONE* 9(7).
39. Koskinen, S. (2010). Lapset ja nuoret ympäristökansalaisina. Nuorisotutkimusverkosto.
40. Koskinen, S. & Paloniemi, R. (2005) Ympäristövastuullinen osallistuminen oppimisprosessina. *Terra* 117 (1) 17-32.
41. Levitas, R. (2013). *Utopia as Method - The Imaginary Reconstitution of Society*. Palgrave Macmillan.
42. Lorenzoni, I.; Nicholson-Cole, S. A. & Whitmarsh, L. (2007). Barriers perceived to engaging with climate change among the UK public and their policy implications. *Global Environmental Change*, 17, 445-459.
43. Lorenzoni, I. & Pidgeon, N. (2006). Public views on climate change: European and USA perspectives. *Climatic Change* 77(1-2):73–95.
44. Louie, A.H. (2009). *More than life itself: A synthetic continuation in relational biology*. OntosVerlag.
45. Louie, A.H. & Poli, R. (2011). The spread of hierarchical cycle. *International Journal of General Systems* 40: 237–261.
46. Lowe, L.; Holbrook, A.; Krosnicks, J. & Visser, P.S. (2006). The Origins and Consequences of democratic citizens' Policy Agendas: A Study of Popular Concern about Global Warming. *Climatic Change* Volume 77, Issue 1-2 , pp 7-43
47. Maibach, E.; Roser-Renouf, C. & Leiserowitz, A. (2008). Communication and marketing as climate change-intervention assets. A public health perspective. *American Journal of Preventive Medicine* 35(5):488--500.
48. Martin-Breen, P. & Anderies, J.M. (2011). *Resilience: A literature review*. The Rockefeller Foundation.
49. Miller, R. (2006). From trends to futures literacy: Reclaiming the future, centre for strategic education. Seminar Series Papers No. 160. Melbourne, Australia.
50. Miller, R. (2007). Futures literacy: A hybrid strategic scenario method. *Futures: The Journal of Policy, Planning and Future Studies* 39: 341–362.
51. Miller, R. (2011). Futures literacy. Embracing complexity and using the future. *Ethos* 10: 23–28.

- 52.** Miller, R. (2012). Anticipation: The discipline of uncertainty. Teoksessa *The future of futures*, (toim) Curry, A. Association of Professional Futurists.
- 53.** Moser, C. (2006). *Asset-Based Approaches to Poverty Reduction in a Globalized Context*. Global Working Papers | No. 1 of 82 Paper | November 2006
- 54.** Moscovici, S. (1984). *The phenomenon of social representations*. Teoksessa: *Social Representations*, (toim.) Farr, R. & Moscovici, S. Cambridge University Press.
- 55.** Munn, N. D. (1992). *The Cultural Anthropology of Time: A Critical Essay*. *Annual Review of Anthropology* 21, 93-123.
- 56.** Neisser, U. (1967). *Cognitive psychology*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall. ISBN 978-0131396678
- 57.** Nisbet, M.C., (2009). *Communicating Climate Change: Why Frames Matter for Public Engagement*
Verkkolähde:<http://www.environmentmagazine.org/Archives/Back%20Issues/March-April%202009/Nisbet-full.html>, noudettu 13.7.2017
- 58.** Nuttall, M. (2010). Anticipation, climate change, and movement in Greenland. *Les Inuit et le changement climatique/The Inuit and Climate Change* 34: 21–37. doi:10.7202/045402ar.
- 59.** Ojala, M. (2012). How do children cope with global climate change? Coping strategies, engagement, and well-being. *Journal of Environmental Psychology*: 32 (2012) 225-233.
- 60.** Piot, C. (2010). *Nostalgia for the Future - West Africa after the Cold War*. University of Chicago Press.
- 61.** Poli, R. (2009). The complexity of anticipation. *Balkan Journal of Philosophy* 1: 1929.
- 62.** Poli, R. (2010). The many aspects of anticipation. *Foresight* 12: 7–17.
- 63.** Poli, R. (2011). Steps toward an explicit ontology of the future. *Journal of Futures Studies* 16: 67–78.
- 64.** Poli, R. (2014). Anticipation: A New Thread for the Human and Social Sciences? *Cadmus*. Vol 2, Issue 3: 23-36
- 65.** Riegler, A. (2003). Whose Anticipations? Teoksessa *Anticipatory Behavior in Adaptive Learning Systems*, (toim.) Butz, M.V.; Sigaud, O. & Gerard, P. Springer.

- 66.** Rosen, R. (1985). *Anticipatory systems. Philosophical, mathematical and methodological foundations.* Pergamon Press (2nd edn, Springer, 2012).
- 67.** Schutz, A. (1972). *The Phenomenology of the Social World.* Heinemann Educational.
- 68.** Schutz, A. & Zaner, R. M. (1982). *Reflections on the Problem of Relevance.* Greenwood Press.
- 69.** Siitonen, J. (1999). *Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua.* Oulun yliopisto, Oulun opettajankoululaitos.
- 70.** Sterman, J. & Booth Sweeney, L. (2002). Cloudy skies: assessing public understanding of global warming. *Syst Dyn Rev* 18:207–240
- 71.** Thomas, K.W. & Velthouse, B.A. (1990). Cognitive Elements of Empowerment: An “Interpretive” Model of Intrinsic Task Motivation. *Academy of Management Review* vol. 15, no. 4: 666-681.
- 72.** Unanue, W.; Vignoles, V.; Dittmar, H. & Vansteenkiste, M. (2016). Life Goals Predict Environmental Behavior : Cross-Cultural and Longitudinal Evidence. *Journal of Environmental Psychology* 46(6). 10–22
- 73.** Wallman, S. (toim.). (1991). *Contemporary Futures. Perspectives from Social Anthropology.* Routledge.
- 74.** Weber, M.; Lassman, P.; Velody, I. & Martins, H. (1989). Max Weber’s “science as a vocation”. Unwin Hyman.
- 75.** Wibeck, V. (2014). Social representations of climate change in Swedish lay focus groups: Local or distant, gradual or catastrophic? *Public Understanding of Science*, (23), 2, 204-219.
- 76.** Zamenopoulos, T. & Alexiou, K. (2004). *Design and anticipation: towards an organisational view of design systems.* Center for Advanced Spatial Analysis.
- 77.** Zolli, A. & Healy, A.M. (2012). *Resilience. Why things bounce back.* Free Press.

Liitteet

Liite 1: Haastattelurunko

Tausta

Keitä olette? (+lopuksi täytettävä kysely)

- Mistä kotoisin, kuka on idolisi ja mitä tekisit vapaa-iltana?

Aloitetaan esittelyiden jälkeen 4min piirrustustehtävä, jossa pitää piirtää miltä näyttää oma tulevaisuus vuonna 2050. Kuvat esitellään, sitten piirretään miten ilmastonmuutos vaikuttaa siihen tulevaisuuskuvaan (jos ei näkynyt vielä siinä).

Tulevaisuuskuvat

Millaisia tulevaisuuksia piiroksissanne on? Millaista siellä on, mitä siellä tapahtuu?

Oliko vaikeaa/helppoa päättää yksi mahdollinen tulevaisuus itselleen?

Positiivinen/negatiivinen? Miksi?

Mitä on ilmastonmuutos?

Miten suhtaudut siihen?

Mitä tapahtuu, kun/jos ilmastonmuutos etenee?

Millainen on tulevaisuus, jossa ilmastonmuutos on edennyt?

Millaiset tulevaisuudet ovat todennäköisiä?

Millaiset tulevaisuudet ovat mahdollisia?

Millaiset tulevaisuudet ovat toivottavia?

Tulevaisuuskuva - mistä olet saanut tietoa siitä? Kuka on kertonut sinulle/mistä olet saanut tietää ilmastonmuutoksesta? Millä tavoin siitä puhuttu?

Toiminta tässä hetkessä

Miten ilmastonmuutos vaikuttaa tämän hetken toimintaan? -- mikä erityisesti aiheuttaa toimintaa?

Mihin se ilmastonmuutos motivoi?

Voitko tehdä ilmastonmuutoksen eteen jotain?

Teetkö jotakin, jolla vaikuttaa ilmastonmuutokseen?
Mitä? Miksi? Mikä motivoi? Estääksesi sen laajenemista?
Kuvaile sitä vaikutusta, mitä teolla on ja miten ja mihin vaikuttaa
Millainen olo tekemisestä tulee?
Saako se fiilis tekemään jotain muitakin tekoja ilmastonmuutoksen eteen?
Jos teko tuntuu merkityksettömältä, passivoiko se?
Ketä varten toimitte/teette tekoja? Itseäsi, tulevia lapsiasi, luontoa, yms?
Uskotko teollasi olevan merkitystä?
Jos uskot, kuinka suurta?
Jos uskot, oliko jokin käännekohta, joka sai sinut uskomaa tekojen merkityksellisyyteen?
Jos et, oletko ennen uskonut ja onko jokin vaikuttanut siihen?
Jos et, mikä siihen vaikuttaisi eniten, että teoilla tuntuisi olevan merkitystä?

Tuntuuko merkityksellisemmältä tehdä jotakin lähi- vai kaukaisen tulevaisuuden eteen?
Osaatteko eritellä lähitulevaisuuden teon ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja kaukaisemman tulevaisuuden?
Onko jotain, mitä et tee, koska kuvasi ilmastonmuutoksesta on negatiivinen/positiivinen?
Mitä joku muu voisi tehdä ilmastonmuutoksen eteen?
Onko Suomen ja globaalin maailman tekojen välillä yhteys? Teettekö tekoja Suomea vai maailmaa varten?
Millaisissa tilanteissa ilmastonmuutos tulee mieleesi?

Mitä on lähitulevaisuus? Mitä ilmastonmuutoksessa tapahtuu lähitulevaisuudessa?
Mitä tekoja etenkin lähitulevaisuuden kannalta voi tehdä?
Jane Guyer, aikakäsitys:

-Millaisena koette ajan; onko se katkonaista vai jatkuvaa? Mikä rytmittää tulevaisuutta kohti ilmastonmuutosta? Mitä tapahtuu tämän hetken teon, tulevaisuuden ja ilmastonmuutoksen välillä?

Ovat päivät tapahtumia vai numeraalisia? Käännekohdat?

Kulutus ja sen muutos
Yhteiskunnallisen toiminnan teoria? Arkipäiväisten tekojen yhteiskunnalliset vaikutukset
Millaisia tekoja (toimijuus, mahdollisuudet antisipoida) pieni toimijuus? - Kuka/millainen nuori tekee näitä tekoja?
Millaisia tulevaisuudenkuvia (tulevaisuudentutkimus)?
Miten yhdistyvät?

Liite 2: Haastateltaville jaettu tutkimusinformaatio

Puoliksi Tehty on Demos Helsingin tutkimushanke, joka selvittää nuorten antisipaatiota suhteessa ilmastonmuutokseen. Hankkeessa kirjoitetaan kirjallisuuskatsaus, suoritetaan haastatteluita ja niiden analyysin perusteella luodaan malli antisipaatiosta.

Tutkimus toteutetaan noin tunnin mittaisella haastattelulla erikseen sovittavassa paikassa. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Haastateltavalla on oikeus milloin vain keskeyttää osallistuminen tutkimukseen tai kieltäytyä vastaamasta hänelle esitettyyn kysymykseen. Haastattelut suoritetaan kesäkuussa 2016.

Haastattelu nauhoitetaan ääninauhalle, jonka jälkeen haastattelu kirjoitetaan tekstitiedostoksi. Haastattelun luottamuksellisuus turvataan niin, että siitä tehtyä äänitallennetta ja tekstitiedostoa käsittelevät vain tutkimuksen tekemiseen osallistuvat henkilöt Demos Helsingillä.

Haastattelu kirjataan tekstitiedostoksi ja siinä yhteydessä haastateltavien ja haastatteluissa esille tulevien muiden henkilöiden nimet poistetaan tai muutetaan peitenimiksi. Tarvittaessa muutetaan tai poistetaan myös paikkatietoja ja muita erisnimiä (työpaikkojen tms. nimet). Ääninauha tuhotaan sen jälkeen, kun haastattelu on kirjoitettu tekstitiedostoksi.

Haastattelussa esille tulleet asiat raportoidaan tutkimusjulkaisuissa tavalla, jossa tutkittavia tai muita haastattelussa mainittuja yksittäisiä henkilöitä ei voida välittömästi tunnistaa. Tutkimusjulkaisuihin voidaan sisällyttää suoria otteita haastatteluista. Niiden yhteydessä voidaan mainita haastateltavan sukupuoli, ikä ja ammatti. Tutkimuksen päätyttyä ääninauhoista tehdyt litteroinnit jäävät Demos Helsingin säilytettäväksi.

Ystävällisin terveisin,

Inka Lähtenaro

